

Български Книжици.

Часть III.

1859 ОКТОМВРІА

КНИЖКА ПЪРВА

ЗА НАЧАЛО-ТО

*Распростарненіе-то и утвържденіе-то на Христіанскъ-тъ
въра между Българе-тъ.*

ОТЪ

Теодора Стоянова Бурмова

Продълженіе.

Вишъ Кн. 18. година II стр. 575.

Свидѣтельства-та на древность-тъ и на по късны-тъ времена
за языкъ-тъ по кой-то былъ направенъ този прѣводъ сящо слу-
жатъ и за подтвържденіе на това мнѣніе. Безъ да упомянуваме
потѣнко за всѣко отъ тѣзи свидѣтельства, както за свидѣтельство-
Година II. Часть III. Книжка 19.

*

то на жизнеописатель-тъ святи-Климентовъ, кой-то нарича този языкъ и букви-тъ, изнамерени отъ Кирила, славено-Български (161), на градиштскій-тъ черноризецъ (отъ 12 вѣкъ), кой-то сжщо ги именува български (162) и на други пѣкни по късни писатели (163) ний ще ся задоволимъ само съ едно общо забѣлѣжане чи сега комахай всички-тъ учени считатъ за языкъ на български-тъ Славене оизи языкъ, на кой-то Кирилъ и Методій прѣвели священо-то писаніе (164). Поради туй Славенско-то Богослужение ся наченѣло не въ Римскій-тъ патриархатъ, както мисли Копитаръ (165), коє-то не не могло да бжде, споредъ думъ-тъ и правила-та на Римскѣ-тъ црѣквѣ, а въ Цариградскія-тъ, и не между латински-тъ славене а между Български-тъ, зашо-

(161) Глѣд. 160 забѣлѣжв..

(162) *Mährische leg. von. Cyrill und Meth. S. 4.*

(163) Едно отъ такъизи свидѣтелства Г. Бодянский намѣрилъ въ Библиотекѣ-тъ на Переяславскѣ-тъ семинаріѣ въ послѣсловіето на едно Евангеліе отъ 16-то столѣтіе (глѣд. Журн. М. Нар. Пр. 1856 г. Ч. 17 Отд. VI стр. 297), а друго въ библиотекѣ-тъ на вратиславскѣ-тъ гимназіѣ (въ Селезіѣ) на една рѣкописъ отъ 16 вѣкъ, коѣ-то впрочемъ по языка си трѣбува да бжде по стара отъ туй врѣмя, както забѣлѣжа този ученъ, баремъ съ три вѣка (Ж. М. Н. Пр. Чонъ. отд. II). И двѣ-тъ тѣзи свидѣтелства показватъ, чи Кирилъ и Методій прѣвели свящ. писаніе на Българското нарѣчіе.

(164) Гл. Рѣчѣтъ на Проф. К. Зеленецкій: О началѣ и образователныхъ языка церковно-славянскаго. стр. 52 - 58; еще: Введеніе къмъ Български-тъ пѣсни отъ Безсонова (въ время-някъ-тъ 1855 кн. 21 стр. 10.

(165) Гл. неговн-тъ *Prolegomena* въ Римско-то Евангеліе, прѣведени отъ Папдоконски и выѣстени въ Ж. М. Н. Пр. Ч. 57 отд. II Glag. Cloz. p. 32.

то, както казвѣтъ легенди-тъ, Кирилъ и Методій ся трудили въ земя-тъ на Български-тъ Славене прѣди да отидѣтъ въ Моравиѣ. Латински-тъ и Германски-тъ думи, кои-то като ся срѣщѣтъ въ Кирилловскій-тъ ѣзыкъ, били показвали по мнѣние-то на Конштара (166), Паннионѣ, като за отечество на свѣщеннѣй-тъ ѣзыкъ Славенскій и на Славенскѣ-тъ литургіѣ, не ще да имѣтъ доказателнѣ силѣ, ако земемъ въ вниманіе, чи тѣ сѣ отчасти и-зяснявѣтъ съ племенно-то сходство на Латинскій-тъ, Германскій-тъ и Славенскій-тъ ѣзици и чи тѣ сѣ могли тврѣдь рано да влѣзѣтъ, както доказва Шафарикъ, и въ съставъ-тъ на Славено-Българскій-тъ ѣзыкъ тѣй сѣщо, както и въ ѣзыкъ-тъ на паннонски-тъ Славене. Български-тъ Славене сѣ могли лесно да заимствувѣтъ Латински и Нѣмски думи като живѣли на нижній-тъ Дунавъ въ земи-тъ гдѣ-то Латинскій-тъ ѣзыкъ ѣе билъ дълго време по употребителенъ отъ Гръцкій-тъ и гдѣ-то тѣ, като ся смѣсили съ Готти-тъ и Ромѣни-тъ, ся намирали по сѣ въ сношеніе съ Баварци-тъ и Франки-тъ. Тѣ сѣ могли да ги заимствувѣтъ и посредственно отъ съплеменници-тъ си, Моравци-тъ, Сръби-тъ и Хрѣвати-тъ. Прости-тъ хора по Македоніѣ и до сега употреблявѣтъ Нѣмски думи въ разговора си (167). Освѣтъ

(166) Slag. Cloz. p. 9, 33.

(167) Слав. древности Т. 2. стр. 334, 335.— Въ сочиненіе-то си: За ради зачатото и мѣстото на глаголитскитѣ слова (гдѣ-го въ Български-тъ книжици за 1858 г.), въ коіето иска да докаже, чи Кирилъ изнамѣрилъ глаголитскѣ-тъ азбукѣ, а не тѣзи, коіа-то носи и сега имѣ-то му, Шафарикъ, като трѣси отечество-то на глаголитството по онѣзи земи, въ които сѣ живѣли Кирилъ и Методій, намира го по вече въ Паноніѣ, а не въ Македоніѣ, макаръ и да признава, чи Кирилъ наченѣлъ да прѣвожда Евангеліе-то іоше въ Цариградъ. Тѣй като не може да ся докаже добръ, чи глаголитски-тъ отличіѣ които той намира

това трѣбува да ся докаже, спорѣдъ както забѣлжава Г. Боричевскій (168), чи кодекси-тъ, въ кои-то ся срѣщатъ Латински и Германски думи, сѣ Кодекси на прѣвоначалниѣ-тъ прѣводъ. Впрочемъ и самъ Копитаръ помага отчасти да ся счита, чи прѣводъ-тъ на свѣщ. писаніе станѣлъ по ѣзикъ-тъ на Български-тъ Славене, като казва, чи власть-тъ на Българе-тъ ся простирала и надъ долиѣ Панноніѣ, между рѣки-тъ Дравѣ и Савѣ и стигала до Офенъ, кой-то Славене-тъ и до сега наричатъ *пейцъ* —хорта, коѣ-то по образование-то си исклучително принадлежатъ на Български-тъ Славене; чи въ тѣзи мѣста дѣйствиелно живѣли Български Славене и по слѣдствие на това ѣзыкъ-тъ на Паннонски-тъ Славене билъ по туй врѣмя комахай също-то, шо и тѣхнѣ-тъ, а по тѣзи причинѣ, казва той ѣе все ѣдно, ако ся нарече свѣщеннѣ-тъ ѣзыкъ на Славене-тъ Паннонскѣ или Българскѣ (169).

Отъ Българѣ Славенско-то Богослужение ся распространило и по други-тъ земи славенски. Спорѣдъ какво-то забѣлжаватъ Добровскѣ (170) и Шафарикъ (171), и Моравски-тъ кня-

само въ ѣзыкъ-тъ на Славене-тъ които живѣятъ по онѣзи мѣста въ Панноніѣ, гдѣто ходили свѣтити братѣа (макаръ и не съвѣтъ справедливо, както ся видѣ отъ глаголитски-тъ думи; които той представлява) сѣ ся намирали въ первообрази-тъ за насъ загубени рѣкописи, то това ново мнѣніе на Шафарика не може да обори мнѣніето, чи ѣзыкъ-тъ, на който прѣвели Кирилъ и Методѣй Свѣщенно-то писаніе, ѣе ѣзыкъ-тъ на Български-тъ Славене.

(198) Глѣд. статіѣ-тъ му: • О Славянскоѣ письменности (въ Маякъ за 1841 ч. 17, 18, стр. 44).

(169) Glagol. Cloz. p. 12.

(170) Кирилъ и Меѣ. стр 49. *Mährische leg. von Cyr. und Meth.* s. 86.

(171) Слав. древн. Т. 2. кн. 2. стр. 317.

зове тогава веки проводили посолство въ Цариградъ, кога-то тѣ чули чи Богослуженіе-то ся съвършава, а свящ. писаніе ся употреблява на Славенскій-тъ ѧзикъ. Думи-тъ на Моравскій-тъ Князь, както ги прѣдава Панпонско-то житіе на Кирилла, доста подтвърдявхтъ тѣзи мисль. « Людѣмъ нашимъ , пишѣтъ той , поганства сѧ отързишимъ и по Христіанскѣ сѧ законѣ дрѣвнимъ, учителя не имамъ (не имами) такового, иже бы ны въ свой ѧзыкъ истцѣ върѣ христіанскѣю, сказалъ да быша и нин страны того зраще, подобили бы сѧ намъ. То посланамъ, владыко , епископа и учителя такового. Отъ васъ бо на всѧ страны всегда доброй законъ исходитъ » (172): Дирши-тъ думи подмѣтхтъ, както ся види, за распространение-то на Славенско-то Богослуженіе между Български-тъ Славене. И не е вѣројатно този Князь, възпитанъ по духъ-тъ на Римскѣ-тъ црѣкѣ, самъ по себеси да ѧе пожелахъ да чуе слово-то Божіе на отечественнѣй-тъ си ѧзикъ.

И тѣй подиръ всичко това нѣй не можемъ да докажемъ чи намѣреніе-то на Българскій-тъ царь да введе христіанскѣ-тъ върѣ между поддани-тъ си било оставено безъ длѣжно вниманіе отъ стрѣнѣ-тъ на Цариградскій-тъ Патріархъ и чи Българе-тъ имали тогава нуждѣ отъ учители. Напротивъ тѣхни-тъ учители сѣ могли да бѣдѣтъ много даже отъ тѣзи Славене, кои-то пріѣли ученіе-то Христово много по рано отъ туй врѣмя, тѣй както мнозина отъ тѣхъ видися да сѣ занемали веки степени-тъ на црѣковнѣ-тъ Іерархіѣ, както показва примѣръ-тъ на Патріарха Никитѣ, родомъ Славенина, кой-то отирѣвенъ билъ священникъ при црѣкѣ-тъ на Св. Апостоли въ Цариградъ, а послѣ

сѣдѣлъ отъ 766 до 780 г. и на Патріаршескій-тъ прѣстолъ (173), а тъй и примѣръ-тъ на Кирила и Методія, кои-то по всичкѣ-тъ вѣроѣатностъ били такожде Славене (174). Ако Славенски-тъ Апостоли въ край-тъ на 862 или въ начало-то на 863 г. оставили Българіѣ и отишли въ Моравіѣ, за да введѣтъ и тамъ Славенско-то Богослужение и да прѣподаватъ на народъ-тъ словото Божіе на матерній-тъ му языкъ; то ся разумѣва, чи тѣ сѣ и оставили по тѣзи причинѣ, чи сѣ ся намирали въ неѣ достойни продолжатели на наченѣто-то отъ тѣхъ дѣло, кое-то стигало св. братья само да нагледватъ, за да върви то успѣшно и правилно както тѣ вѣроѣатно и сѣ правили. Това показва отчасти и българска-та легенда, за коѣ-то упоминава Априловъ въ съчинение-то си: « Български-тъ книжници. » Въ неѣ ся хортува, чи Кирилъ и Методій подиръ изнамерване-то на азбукъ-тъ отишли въ Българіѣ да трѣсѣтъ учени Българе, кои-то да могатъ да имъ помогнатъ да прѣведатъ св. писаніе, и чи тѣ дѣйствиелно намерили такви хора (175). При това извѣстіе, като знаемъ отъ Климентово-то жизнеописание, чи у св. солунски-тъ братъ имало истиинѣ доста ученици и сътрудници, между кои-то поглавни били Гораздъ, Климентъ, Наумъ, Ангеларъ и Савва (176), нѣй вѣрно можемъ да заключимъ, чи много отъ тѣхъ като сѣ про-

-
- (173) Мемог. popul. р. 80-82.
 (174) Доказательства-та кои-то ся прѣдставили за това Венелиѣ (гл. критически-тъ му изслѣдованія за Исторіѣтъ на Българе-тъ) Априловъ (въ съчинение-то Б л ъ г а р с к и ѣ к н и ж н и ц и) и прѣсвещ. Макарий (въ исторіи Христіанства.....) сѣ неотразими. Доказательства-та на Априлова трѣбува да сѣ спити особенно за насъ Българе, кои-то сѣ имали възможность да испитати часть отъ тѣхъ съ собственъ опитъ.

[175] Български-тъ книжници.

(176) Гл. въ Слав. древн. Т. 2. стр. 330

всхождали отъ Български-тъ Славене, сж останали при съотечественници-тъ си, кога-то наставници-тъ имъ отишли въ Моравіѣ. Подъ туй само условіе сж можѣли да ся отдалечятъ отъ Българіѣ св. братіѣ, защо-то неможе да ся допусте тѣ да оставятъ просвѣщеніе-то на Българскій-тъ народъ тутакси подиръ това, като го наченѣли, и да отидятъ въ Моравіѣ, дѣто напреднованіе-то на тѣхнѣ-тѣ проповѣдь било съмнително поради борбѣ-тѣ коѣ-то имъ предстояла съ западно-то духовенство. Ще кажѣтъ, чи тѣхъ ги проводили императоръ-тъ и патріархъ-тъ. Но не уже ли за тѣзи дѣрип-тъ било по важно просвѣщеніе-то на Моравци-тъ отъ просвѣщеніе-то на Българе-тъ?

Но за сожалѣніе, скоро настѣпилъ въ Българіѣ другій редъ на работи-тъ, кой-то не далъ на Славенски-тъ учители възможность безъ спирање да продължѣтъ и да свръшатъ дѣло-то коѣ-то наченѣли по духъ-тъ и правила-та на восточнѣ-тѣ Црѣквѣ. Тѣхна-та усердна дѣятельность била задрѣжѣна отъ Западно-то духовенство, коѣ-то ся проводило отъ Римъ спорѣдъ просбѣ-тѣ на Михаила Бориса.

Но по какви причини Българскій-тъ царь нежданно за всички-тъ ся рѣшилъ да раскѣса съюзъ-тъ съ восточнѣ-тѣ црѣквѣ и да ся обрѣне къмъ Папѣ-тѣ? Като ся прѣмисли всичко-то, може да ся види, чи тука участвували причини и религіозни и политически. Ній видѣхми по горѣ чи въ Българіѣ успѣли вече да ся появѣтъ Еретици отъ различни мѣста; чи тѣ волнували умове-тъ на новопросвѣщенни-тъ христіѣне съ разногласни-тъ си мнѣніѣ. Нѣма съмненіе че всѣкой отъ тѣзи еретици сж ся опитвали да придумѣтъ царя Михаила да имъ пріеме ученіе-то. Но като си противорѣчѣли едни на други, тѣ ся взаимно уничтожавали. Обаче разномисліе-то имъ само по себе си, требувало да усомни іоще неопитній-тъ въ вѣрж-тѣ царь отъ къмъ истинность-тѣ на

обізн догмати и поставленія, кои-то му прѣдала восточна-та црква. Клевети-тъ, кои-то ся хвърляли противъ Православнѣ-тъ Црква, по ненависть къмъ неѣ, сж долженствували юще повече да усилятъ съмнѣніе-то му. При туй же Папа-та, кой-то като ималъ до туй врѣмя чести сношенія съ Цариградъ не могълъ отнайнапрѣдъ да ся научи за намѣрене-то на Българскійтъ царь да приѣме св. крѣщеніе, а послѣ и за изпълненіе-то на това намѣреніе, папа-та, повтарящи, доста рано прѣдпріеиъ, мѣрки, за да го привлече къмъ себеси и да го откъсне отъ восточнѣ-тъ Цркви. Ёще въ 860 г. Папа Николай I направилъ прѣвій раскрачъ къмъ туй, като искалъ въ грамотѣ-тъ си до императора Михаила III да ся отдадѣтъ подъ власть-тъ му Епиръ, Илириѣа, Македоніѣа, Тессалиѣа, Ахайѣа, Дакіѣа, Мизіѣа, Дарданіѣа и да ся припознае за неговъ намѣстникъ на востокъ Солунскійтъ архиепископъ (177).

Скоро подиръ крѣщеніе-то на Бориса, той не ся замѣлъ да проводи въ Българіѣа способни хора, кои-то да го склонѣтъ да ся отдаде той съ народа си подъ руководство-то и духовно-то управленіе на Римскѣ-тъ цркви. Това ся види найнапрѣдъ отъ 70, 92, 93, вопросы на Българе-тъ. Въ 866 г. тѣзи дирни-тъ, като проводили посолство до Папѣ-тъ, го питали между други-тъ нѣща и за туй, трѣбува ли тѣ да почитѣтъ священници-тъ, кои-то ся женѣтъ (178), колко сж истини-тъ патріарси и кой ся счита вторій помежду тѣхъ подиръ Римскійтъ (179),

(177) Правда всел. Церкви о Римс. и пр. патріаршихъ кан. стр. 135. С. Петербургъ 1849.

(179) 90, 92, 93 art. Resp. ad. cons. Bulgar.

(178) Безбрачіе-то на духовество-то было веки тогава обичай въ Римскѣ-тъ цркви, както ся ясно види отъ посланіе-то на Фотіѣа до Папѣа Николаѣа.

коіе-то іавно показва, чи наши-тъ прѣдци имали тогава познанство съ тѣзи точки, кои-то іоше тогава раздѣлили вътрешно восточнѣ-тъ и западнѣ-тъ-тъ црѣкови, познанство, коіе-то произлѣзло отъ стараніа-та на нѣкой си приверженецъ къмъ западнѣ-тъ Црѣкови. Анастасій библіотикарь го нарича и по имя. Той казва чи подиръ това, като ся кръстилъ Българскій-тъ царь съ народа си, нѣкойси Павелъ, Римскій священникъ, го придумалъ да приеме отъ римскѣ-тъ црѣкѣ правила-та на вѣрѣ-тъ и христіанскій-тъ законъ (180). Михаилъ Борисъ толкова по лесно іе могълъ да ся сложи на виушеніа-та на този священникъ, чи обстоятелства-та на туй врѣмя дали отъ нѣкоѣ стрѣнѣ възможность на папѣ-тъ еще по много да ся възвыси и по правдоподобно да исказва незаконни-тъ си притязаніа за върховно-то управленіе на всичкѣ-тъ христіанскѣ црѣкѣ. Посолство-то, коіе-то испроводилъ съ голѣми дарове до папѣ-тъ императоръ Михаилъ III, не чи го припознавала восточнѣ-тъ црѣкѣ за върховенъ управитель на црѣкѣ-тъ, а за да го привлече на странѣ-тъ си съ всичкѣ-тъ западнѣ црѣкови, кога-то былъ изваденъ патриархъ Игнатій и възведенъ на патриаршескій-тъ прѣстолъ Фотій, дали случай на честолюбивый-тъ Николаѣ, I да ся прѣдставлява и да ся разглашава вселенскій судія. Снеманіе-то на всички-тъ степени іерархически отъ патриарха Фотіа, коіето провозгласилъ този папѣ на римскій-тъ съборъ въ 863. г., заплашваніа-та, какви-то той правилъ на императора михаѣла и на всички-тъ оцѣзи, кои-ти бы му ся противили и въобщо неговій-тъ

180) Анастасіеви-тъ думы сѣ слѣдующи-тъ: *Siquidem cum rex. Vulgarorum cum propria gente shirsti fidem suscepisset* (Папѣ и Ассемани заблѣжавать, чи тукъ трѣбува да ся намира нѣкой знакъ за да ся отдѣлятъ слѣдующи-тъ прѣдложеніа отъ предиущее-то

високъ и поведителенъ тонъ, съ кой-то ся той обръщаль, всичко това ie могло силно да подѣйствиува врѣхъ умъ-тъ на бѣгарскій-тъ царь въ ползъ за римскій-тъ прѣстолъ, найпаче като той глѣдалъ отъ другъ стрѣнъ двама патріарси да ся каржтъ помежду си и да раздѣлжтъ всичкъ-тъ константинопольскъ црковъ на двѣ партіи. И трѣбува да ся мысли, чи Агенти-тъ на папъ-тъ, коп-то сж ся намирали при него, не сж пропустили да ся възползувжтъ съ тѣзи благопріятни обстоятелства. Царь Михаилъ наистинъ ie могълъ да помисли, чи папа-та ie глава въ христіанскій-тъ мѣръ, за това къмъ него трѣбува той да ся обрѣне и огъ него да ся поу-чи въ дѣлю-то на христіанство-то. Но тука сж могли да бжджтъ и расчети политически. Като ся обръщаль къмъ папъ-тъ, бѣгарскій-тъ царь ималъ въ мысль-тъ си, както ся види, да уварди самостоятелность-тъ на царство-то си. Той вѣроіатно наченжлъ веки да ся бои за независимость-тъ и величіе-то му, като видѣлъ, какво вліяніе хванжли да имжтъ въ Бѣгаріи, поради введеніе-то на христіанство-то, патріархъ-тъ цариградскій и императоръ-тъ, на кого-то политика-та не могла да бжде съгласна, съ негова-тъ, и за туй ся рѣшилъ да раскжса този духовенъ сюзъ, за да е самостоятеленъ отъ къмъ византійскій-тъ дворъ, подобно на прѣдше-

Assem. kal. Ecl. T. 161 p. 43) per hominem romanum, id est. quemdam presbiterum Pavlum nomine, documentum atque mysterium propositum habuit a sede apostolica, non modo fidei regulam sed et sanctae legis sumere disciplinam. quod et fecit (Consiliorum T. XXII in praefatione Anastasii). Филиппъ Кипрскій и Иліа Меніатъ думжтъ сящо, чи преди догдъ не билъ еще проводилъ Борисъ посолство въ Римъ, въ Бѣгаріи ся намирали западни проповѣдници, (Chron. dail. Cyril p. (32. Sapis offendicali Heb. Meniat. 1752 p. 35).

гтвенници-тъ си. И вообщо свързката е таквои царство, въ које-то често ставали сметенія и различни неуреди и на које-то политика-та била твърдѣ лукава, не е могла да му се прѣдстави привлекателна. Между туй съ посрѣдство-то на сношенія-та си съ тѣзи и онѣзи стрѣжъ съ Римъ и Цариградъ, той е могълъ да ся надѣва не само да устрани чуждо вѣнчателство въ дѣлата на царство-то си, но и да направи българскъ-тъ црѣквѣ независимъ; защото-то той още тогава питалъ папъ-тъ; може ли да ся тури въ Българіѣ патриаршество и кой има право да направи това, (181). Българскій-тъ царъ е могълъ още да ся ласкае съ надѣждѣ да пріеме отъ Римскій-тъ прѣвосвященникъ и титулъ императорскій (кой-то той не можѣлъ да чака отъ цариградскій-тъ патриархъ тъй като този дирій-тъ е длѣженъ былъ да сѣдвува политика-тъ на двора си), а отъ другъ стрѣжъ и да отклони ударъ-тъ на войнъ-тъ, коѣ-то му готвили Френци-тъ.

И тъй религіозни недоумѣнія може и политически расчѣты побудили Михаилъ Бориса да проводи въ 866 г. посолство до папъ-тъ съ голѣми дарове (182). Като му обявява въ посланіе-то си, чи пріемъ христіанскъ-тъ вѣржъ съ много отъ подданици-тъ си, царъ Михаилъ молилъ папъ-тъ да му проводи граждански и црѣковни законъ, епископи и свещеници (183), за да наставятъ въ всички-тъ му поддани, по ученіе-то на римскъ-тъ црѣквѣ, и като чи да

181) 72. 73 art. resp. Nic. ad cons. Bulg.

182) Отъ лица-та, кои-то съставлявали това посолство, въ посланіе-то на папъ Іоанна VII ся упомянуватъ Петъръ, близкъ роднина Борисовъ, Іоаннъ и Мартинъ (Epist. 189 Ioan. Papai VIII in conc. T. XXIV).

183) Епископи и свещеници царъ Михаилъ искалъ и отъ Лодовика Нѣмскій, до кого-то сящо проводилъ посолство въ туй врѣмя, Ap Bert. ap. Assem. T. II p. 169).

покаже, чи той има дѣйствиелнх нуждъ отъ тѣзи лица и закони и за да пріеме непосредственно отъ нпж-тѣ разрѣшеніе на недоумѣніа-та си, той искалъ отъ него самага наставленіе за нѣкои работи, като му прѣдставилъ отъ стрѣж-тѣ на вснчкій-тѣ Българскій народъ сто и шестъ въпроси. Тѣзи въпроси ся допирѣтъ отчасти до предмѣти на христіанскѣ-тѣ практикѣ въобщо и въ связь съ тогавашны-тѣ обстоятелства и съ различни случаи на общественій-тѣ и частній-тѣ животъ на наши-тѣ прѣдци, отчасти до нѣкои обичаи црѣковни и оточествени, до нѣкои граждански прѣстутленія и до судопроизводство-то надъ тѣхъ, до заключавање-то миръ съ христіански-тѣ и іазически-тѣ народи, а тѣй и до числото на патріарси-тѣ (184). Може да ся прѣдстави, колко ся е зарадвалъ папа-та на туй посолство отъ блъгаре-тѣ. „Кой може да изрази, писалъ той до Гинмара рейнскій, наши-тѣ радость, коѣ-то чувствувахмы ній както поради това, чи ся научихы за тѣхно-то спасително обрѣщеніе, тѣй и за туй чи тѣ ни молѣтъ да имъ съобщимъ ученіе-то на апостола Петра и чи ни станѣха близки по вѣрж-тѣ, ако да отстоѣтъ отъ насъ далечъ по мѣсто-то на жителство-то си „ (185). Но да ли ся іе папа-та толкова радвалъ за обрѣщанье-то на Блѣгаре-тѣ къмъ христіанскѣ-тѣ Вѣрж, колко-то за туй, чи ся откѣснали тѣ отъ восточнж-гѣ Црѣквж по стараніе-то и лукавство-то на проведенни-тѣ отъ него хора.

(слѣдва).

184) Ann. Bert. ap. atsem. T. II p. 169. — Anast. Biblioth. Hist. Eccl. et de vitis pontif. p. 116. — responsa ad cons. Bulgarorum in concilio T. XXII.

185) Epist. ad Hincmarum ap. Baron. ad ann. 867.

Вземаніе-то на Цариградъ отъ Латинци-тъ въ 1204 годинѣ.

(отъ сказаніе-то на свѣрѣмниѣка, Никита Хоніата.

Въ 1202. година, по приканване-то на Папъ Иннокентія III, толпи крестоносци отъ Франціѣ и Венеціѣ ся събрали на востокъ. за освобожденіе-то на святи-тъ мѣста отъ ржцѣ-тъ на Мусюлмани-тъ. Но прѣди да дойдѣтъ въ Палесинѣ, като ся научили при стѣни-тъ на Цариградъ зарадъ смути-тъ, кои-то раскжвѣтъ този градъ, тѣ забравили святи-тъ мѣста и Сарацини-тъ и, увлечени отъ жажда за плячкѣ, ся рѣшили да завладѣѣтъ столицѣ-тѣ на Гръцко-то царство и самѣн-тъ прѣстола на равноапостолнаго Константина. Като ся надумали преимущественно какъ да раздѣлѣтъ плячкѣ-тѣ, за коѣ-то ся надѣвали, градъ-тъ былъ зетъ въ 1204. год. на Априлія 14-тій безъ сопротивленіе. Завоеватели-тъ направили въ нѣго най ужасни грабигелства, жестокости и безчиніа.

Поучително је да ся въспомане сега заради туй кога-то потомци-тъ и прѣмѣнници-тъ на древни-тъ Латинци пакъ ся събиратъ въ Цариградъ, и вече съ равнѣ пріязнь кѣмъ невѣрни-тъ, съ открити вражда противъ православни-тъ синове на востокъ. Ето какъ расказва за вземаніе-то на Цариградъ отъ Латинци-тъ, свѣрѣмниѣкъ очевидецъ Никита Хоніата.

» Кога-то крѣстоносци-тъ безъ всѣкакви прѣпятствіа, стѣпи-ха въ беззащитнѣй-тъ градъ, жители-тъ му излѣзоха да ги посрѣ-

щитъ съ кръстове и съ св. икони, както обикновенно бива въ време-то на какво да је праздненство и торжество. При видъ-тъ на това Латинци-тъ останѣха съврѣшено равнодушни, безъ да изразѣтъ на посрѣщавши-тъ имъ най малко вниманіе и привѣтливостъ; толкосъ нечакаемо посрѣщаніе никакъ не поіасни мрачій-тъ имъ погледъ, никакъ не укроти неистово-то имъ буйство. Съ голе покове, при звукъ-тъ на труби-тъ, като іедамъ сдрѣжиха коніе-тъ разсрѣдени отъ този звукъ, тѣ зеха безъ страхъ да грабѣтъ всичко, като наченѣха отъ колесници-тъ (*), да грабѣтъ не само имущество-то на частни-тъ хора, но и туй, коіе-то бѣше посвячено на Бога. Какъ, въ какъвъ редъ да се изобразѣтъ безобразни-тъ по-стѣпки на тѣзи злодѣйци? Горко! достопокланяемн-тъ икони се тѣпчеха безчестно, мощи-тъ на Христови-тъ мученици се хвърлѣха въ нечисти мѣста, а коіе-то је ужасно да се чува — Божественно-то тѣло и кръвъ-тъ Христова се хвърлѣхъ на земѣ-тъ? Като похитиха драгоценни-тъ сосуди, кон-то се употрѣбляватъ заради священин-тъ Дарове, іедин отъ тѣхъ счупаха, за да имъ снемѣтъ украшеніѣ-та, други-тъ употрѣбляваха вмѣсто сѣдове и чаши при трапези-тъ. Тука тѣ іавно се показаха прѣдтеча на Антихриста, прѣдначинатели и провозвѣстници на еридуци-тъ му беззаконніѣ. Истинна, този небогобоязливъ народъ стѣбличаше Христа, му се ругаѣше, раздѣляше ризи-тъ му, както туй било на Голготѣ.

• Оскверненіѣ-та, причинени на Великѣ-тъ црѣквѣ, сѣ пестрѣли за слухъ-тъ. Святій-тъ ѣ прѣстолъ състоѣше отъ много драгоценни вещества, които бѣха съіединени при помощъ-тъ на огнь-тъ и прѣдставяха въ туй съіединеніе разноцвѣтнѣ поврѣх-

(*) кон-то стѣли бѣзъ сумненіе или преминували въ това време по улици-тъ и мѣста-тъ на града.

цѣлость на рѣдкѣ и удивителнѣ красотѣ:— сега той ся раздѣли ме-
жду войни-тѣ. Тѣй постѣпиха и съ други-тѣ съкровища, които
бѣха тврѣдѣ много и имаха неизобразимѣ красота и цѣнѣ. Тѣ ся
рѣшиха іещѣ да грабнѣтъ, като плячкѣ, сосуди-тѣ и други-тѣ црѣ-
ковни вѣщи, направени съ превосходно искусство и изіашество отъ
рѣдкитѣ вещества, а тѣй сребро-то, съ коіе-то бѣше облечена
рѣшетка-та около анвона съ чуждѣ направѣ, и всички-тѣ други
весма много црѣковни украшения, въ които всичко бѣше облечено
съ злато. Послѣ туй введоха въ црѣквѣ-тѣ и въ само-то святили-
ще осѣдени-тѣ си мулета, катѣри и коніе: нѣкои отъ тѣзи жи-
вотни, като неможѣха да стоѣтъ на гладки-тѣ и блестящи-тѣ ка-
мѣни на црѣковнѣ-тѣ дюшениѣ, ся лѣскаха и, като падаха, ся от-
репваха тѣй щото кръвь-тѣ, коіа-то истичаше при туй отъ тѣхъ
и нечистоти-тѣ осквѣриха священо-то мѣсто. За довършване на
безчинниѣ-та нѣкоя развратена жена отъ общество-то на грабиге-
лп-тѣ сѣдила на патриаршескѣй-тѣ прѣстолю, пѣла безправствени
пѣсни, вртѣла ся и играла (*)

• Да не мисли нѣкой, чи тѣзи нагледи като ся допушали іе-
дни безчинниѣ, сѣ ся въздрѣжѣли отъ други, или чи на іедня ся сѣ
тѣ прѣдавали помного отъ колкото на други: — не! тѣ іеднакво
сврѣшваха всекаквѣ родѣ наглости. Тѣзи, които тѣпчѣтъ боже-
ственно-то, можѣха ли да щадѣтъ благородство-то, скромность-тѣ,
невинность-тѣ, дѣвство-то, посвящено на Бога. Тѣ не показваха
человѣколюбіе на никого; земаха отъ жители-тѣ пари, имущество
дрехи, кѣщи, безъ да имѣ отдѣлѣтъ отъ грабнато-то цито най

(*) Какъ разително напомнюва туй сказаніе на древнѣй-тѣ исто-
рикѣ безчинства-та на Французи-тѣ въ Москвѣ въ 1812 год. Прѣд-
цы-тѣ не умрѣли въ потомци-тѣ.

жалкъ часть. Нѣма нищо по трудно отъ туй, какъ да се смягчатъ и умилостивятъ тѣзи варвари, твърдѣ неистови, които ся разружаватъ и съ най малкъ неприѣтнѣ думѣ. Ако нѣкой ги молѣше за нѣщо си настоятелно, шего тѣ считаха безуменъ и празнословецъ. Често даже показваха ножъ на тогози, който въ нѣщо си имъ противорѣчеше или ся отричаше да имъ изпълни исканіѣ-та. И тѣй всѣка глава бѣше въ болѣзнь (Исаи 1, 5); на улици-тѣ кръстожѣтища-та, въ храмове-тѣ ся чуваха жалби, сътованіѣ, плачове, викове, оханіѣ отъ мъже-тѣ, риданіѣ отъ жени-тѣ, горестни викове отъ тѣзи, които неистови-тѣ грабѣха, заробваха, насиляха, откъсваха отъ най тѣсни-тѣ свръзки. Печалио ся движѣха знѣтни-тѣ, сега обезчестени, плачущи-тѣ старци ограбени-тѣ не богати: тѣй бѣше на мигдани-тѣ улици-тѣ, въ храмове-тѣ и пещери-тѣ. Не остана мѣсто, гдѣ-то да не проникнаха грабители-тѣ, гдѣ-то да можѣше да ся намѣри защита: всичко бѣше напльнено съ бѣдствіѣ! И тѣй като бѣдствіѣ-та не ся умалываха, а еще ся умножываха отъ день на день, то жители-тѣ на Цариградъ на толпи бѣгаха отъ градъ-тѣ, покрити съ рубище, пожелѣли, изсѣхнали, подобно на умрѣли-тѣ, съ очи залити вече не съ слъзи, и съ кръвъ, защото всѣкій оплакваше прѣтрѣпѣнии лишеніѣ и страданіѣ. Прѣдъ злощастни-тѣ изгнаници, врѣвшѣ патриархъ-тѣ, — безъ поясъ, безъ патерница, босъ покритъ съ еднѣ само туникѣ, като настоящъ служителъ на евангелие-то, или подобръ, като образъ на самага Христа (*). Толкози голѣмо бѣше наше-то поражение, толкози голѣма бѣше наша та скръбъ. Гдѣ и какъ сѣ били провозвѣстени тѣѣ бѣдствіѣ? Възвѣстиха ли за

(*) Извѣстно е чи скоро послѣ туй вѣрни-тѣ сынове на цркъвѣ-тѣ и отечество-то наченѣли да ся осрѣдоточватъ въ разни мѣста главно въ Никсѣѣ, гдѣ-то ся удаличили и патриархъ-тѣ. А останали-тѣ въ Цариградъ гръци, особено отъ дохождане-то на панскій-тѣ

тѣхъ знаменія, какко-то трепераніе на море-то, затмѣніе на слънце-то, прѣвращеніе на лунѣ-тѣ въ кръвъ, паденіе на звѣзди-тѣ? зашто-то и сега видѣхми веки мерзость запустенія, коѣ-то стои на свято-то мѣсто, и ако не послѣдоваха еще други явленія, кои-то ще ся открѣятъ въ послѣднии-тѣ дни на мѣръ-тѣ то вообщо ся съвършаваша страшни беззаконія за постѣпкваніе на върж-тѣ и на всичко, коѣ-то је свято за христіанина.

« Тѣй беззаконно постѣпваха съ наслѣдіе-то Христово западни-тѣ дружини, на кои-то дѣла-та азъ прѣдавамъ на исторіи-тѣ въ твърды кратки чрѣти! Тѣй злодѣйствуваха тѣзи хора, у кои-то душа-та је самохвална, мигачи-тѣ надутѣ, бради-тѣ бръснати и гладки, както у юноши-тѣ, ржѣ-тѣ кръвожадни; у кои-то поздри-тѣ ся разширяваѣтъ отъ гнѣвъ, и кои-то съ прѣзрителенъ погледъ, съ жестоко грѣло и жестоко сръдце съединяваѣтъ беззаконно барборѣніе. Тѣй постѣпихте вѣй кои-то ся хвалитѣ съ образованность, съ мудрость, съ вѣрность въ клятви-тѣ, съ любовь къмъ истини-тѣ, съ ненависть къмъ слѣдва

легате, Пелагіа, ся подхвърлил на вою притѣсненіе. Легатъ-тѣ заключилъ въ тъмницѣ иноци-тѣ и священници-тѣ; затварялъ православни-тѣ цркви; подъ смрътно наказаніе караѣлъ да признаватъ папѣ-тѣ за глава на црква-тѣ и да поминуватъ имѣ-то му на литургіѣ. Послѣдствіе на туй много иноци и священници пакъ побѣгнали отъ Цариградъ, най много въ Никеѣ при Ла-скаря и при патріархъ-тѣ.

Кратко изложение за наредба-та на глаголы-ты въ ново-Българскія-тъ языкъ.

Отъ Д. Г. В. Мирковичъ.

продълженіе отъ № 18

4) Нѣкой съ коренна *ис*, *и*, *ѣ* зематъ *ахъ*; *лежъ*, *лежахъ* *ахъ* *сучъ*, *сучахъ*; а глаголы-тъ съ *и* въ окончаніе-то зематъ *пишъ*, *пишихъ* (*яхъ*):

Глаголы-тъ на *и* ешь измѣнятъ *ис*-то въ *з*; *рѣжъ*, *рѣзахъ*; *и*-то въ *ж*; *плачъ*, *плакахъ*; *и*-то въ *с*: *пишъ*, *писяхъ*. Глаголы-тъ на *и* ешь не пріематъ никаква промѣна: *служъ*, *служихъ*; *грѣшъ*, *грѣшихъ*; *учъ*, *учихъ*.

За сокращеніе на *гори*-тъ, нека изложемъ тѣзи таблица:

(<i>ихъ</i> [Когато глаголатъ прави на <i>и</i> ешь].
<i>и</i> ешь <i>пъхъ</i> [когато преди коренна-та има <i>р</i>].
(<i>ахъ</i> (Кога-то коренна-та е <i>ис</i> , <i>и</i>)
(<i>хъ</i> (Когато коренна-та е гласна).
<i>и</i> ешь <i>охъ</i> [Когато тя е съгласна].
<i>охъ</i> [Когато преди коренна-та се нахожда <i>е</i>].

Нека кажемъ сега и за времена-та, които произхождатъ отъ речено-то минало съ *връшено* време.

1) Отъ него, както казахмы и за несвърш. време, произхожда едно причастіе, което и наричамъ *свършено*, и което съ съществителныя-тъ глаголъ прави три сложны времена; които наричамъ

преминало съвърши., предизм. съвърши., и откольизмин То се образува като измѣнимъ *x* на горни-тъ окончанія въ *лз*: *писахъ писахъ съмъ былъ*; *писахъ бяхъ*; тѣй и *молихъ, молихъ съмъ, въртихъ, въртихъ съмъ*; *пяхъ, пяхъ съмъ*; *оряхъ, орахъ съмъ*. Исклучи глаголы-тъ на *охъ*, които измѣнятъ *о* въ *а*: *некохъ, некамъ съмъ*; *влякохъ, влякамъ съмъ*; и *четъ, метъ, плетъ, предъ, бодъ*, които пра-вятъ *чеиъ, мейъ, плейъ, прейъ, болъ съмъ* и пр.

2) *Преминало то съвърши.* показва, че дѣйствие-то е било въ едно минало време, но безъ никакво опредѣленіе къмъ време-то: *писахъ съмъ, казахъ съмъ*.

3) *Предизминало то съвърши* ни казва дѣйствие, което било или станало и косто се познава или ставя явно послѣ прехожданіе-то на негово-то време: нѣй смы были препили снощи; азъ съмъ се былъ ударилъ.

4) *Откольизминало-то съвърши.* показва, че дѣйствие-то било или станало преди едно друго минало дѣйствие. *азъ бяхъ свършилъ, когато ты захванъ*

5) *Бждно второ.* това време се различава отъ първо-то бждно въ туй, че показва продълженіе неопредѣлено въ дѣйствие-то сп, и въ туй, че зема подиръ и глагола-тъ *щж*. То ставя като отземемъ *хъ* отъ горни-тъ изложени окончанія и му прибавемъ глагола-тъ *щж*: *писащъ, пищъ, пьщъ*. Исклучи глаголы-тъ на *охъ*, които исхвърлятъ послѣдніятъ слогъ: *ме-щж не-щж, че-щж, бо-щж* ипр. .

Съслагателно-то наклоніе — съ което се показва вричаніе или съгласіе за нѣкоя работа да бжде или да не бжде, образява се съ притурка-та на окончаніе-то *авамъ* или само *вамъ* на корена-тъ на мин. *свърши.*; като отъ *оряхъ* (ор), оравамъ; отъ *учихъ* (уч), учвамъ; *писахъ писвамъ* — това наклоніе има три времена: *сегашно минало несвърши мин. свърши.* Второ-то става отъ първо-то съ промѣна-та на *мъ* въ *хъ*, а трето-то отъ съвършено-то причасіе съ спомагат. гла

голъ; както: *писваѣмъ, писваѣхъ, писалъ быхъ.*

Забѣл. Глаголы-тъ първоначалны или сложны въ второ-то спряж. които иматъ предъ *амъ* или *амъ в*, пріематъ юще едно *в*; като: отъ *епѣскавамъ* — въѣскаваѣмъ; отъ *управяѣтъ* — управяваѣмъ...

7) Страда тельно-то причастіе — рѣчь, която принадлежи на глагола-тъ и на прилагателно-то: на глагола-тъ. защото има сжидатъ корепъ; на прилагателно-то, защото отдава едно качество на рѣчь-та, на която се относя, произхожди отъ третьо-то лице на рѣчено-то свърши мнѣ. время, съ прибавка-та просто на нъ *ора* *оранъ*; *чете*, *четенъ*; *дра*, *дранъ*; *въртъ*, *въртънъ*. — Исключи: 1° когато окончательна-та на това лице е *и*, тя се изменя въ *е редѣж. реденъ*; *ва дѣж, ва денъ*; 2; едно — сложны-тъ на *и* или *ы*. които вмѣсто *из* зимаѣтъ *тъ*: *мытъ, мытъ, крытъ, битъ*; и 3° тѣзи които иматъ *ъ* за окончательна, отъ които нѣкои зимаѣтъ *из*, а нѣкои *тъ*: *сѣисельнъ, говѣнъ; сѣтъ, мѣтъ, клѣтъ*.

Замѣч. Освѣнъ горны-тъ обыкновенны окончанія на това прич. много писатели употребяватъ въ нѣкои глаголи оконч. *елый* или *мый* вмѣсто *из* или *тъ*; както *стараемый, желаемый, видимый* и *пишимый*...

За глаголы-тъ въ второ-то спряж.

Нека преминемъ сега въ втория-тъ разрядъ, то е въ сложны-тъ глаголи или въ глаголы-тъ на второ-то спряженіе. Тѣ, както казахмы, са повече-то предложны и зависѣтъ отъ първоначалны-тъ. За това предъ да говоремъ за тѣхны-тъ времена и наклоненія, нека кажемъ нѣщо за тѣхно-то произведеіе.

Тѣхно-то окончаніе изобщо става по промѣна-та на окончательна та гласна *ж* или *ъ* въ *ямъ. ямъ, вамъ, авамъ* или *явѣмъ*.

При сички-тѣ трудности що ни показва това произведение, ный не-
намирамы за зѣ да извлечемъ послѣдни-тѣ главны правила:

1^о Глаголы-тѣ на ещѣ измѣнятъ гласна-та *ж* или *жъ* въ *а* *мъ*,
вамъ и авамъ.

А] *жъ* се изисква когато глагола-тъ предъ коренна-та си съгласна, или *е* или *ь*, което и изменя въ *и*: бер*жъ*, събир*амъ*, чет*жъ*,
прочит*амъ*; мет*жъ*, смит*амъ*;

В) *амъ*, когато коренна-та е една отъ съгласны-тѣ *жъ*, *чъ*, *шъ*,
рѣж*жъ* изрѣзвамъ; лѣж*жъ* излѣгвамъ, плач*жъ* заплаквамъ;
пиш*жъ* преписвамъ, или когато тя е гласна: пѣж*жъ*, надпѣвамъ;
коп*амъ*, закоп*амъ*;

В) Авамъ, когато тя е съгласна: ор*жъ*, приоравамъ; зов*жъ*
призовавамъ. тѣк*жъ*, истѣкавамъ; ков*жъ*, заковавамъ.

2^о Глаголы-тѣ на ишь правятъ на *ямъ* и *явамъ*:

А) *Ямъ*, когато коренна-та е съгласна: дѣл*ямъ*, раздѣляме
говор*ямъ*, разговар*ямъ*. — Исключи: 1^о когато коренна-та е
дъ, тогава се изисква *амъ* и преди *дъ*-то — *жъ* вод*жъ*, развождамъ
ред*жъ*, нареждамъ; — 2^о когато тя е *жъ*, *чъ*, *шъ*, то се изисква
вамъ или авамъ: уч*жъ*, изуч*ивамъ*; грѣш*жъ*, сгрѣш*ивамъ*;

Б) *Явамъ*, когато тя е гласна, и въ нѣкои ако е и съгласна:
дож*жъ* издож*ивамъ*; крож*жъ* прикрож*ивамъ*;
пыл*жъ*, упыл*ивамъ*; крѣп*жъ*, закрѣп*ивамъ*

Замѣч. Забѣлежи, че глаголы-тѣ на ешь съ окончателна *жъ*, *чъ*,
шъ, измѣнятъ *жъ*-то въ *з* или *гъ*, *чъ*-то — въ *к* и *шъ*-то — въ *с*, нѣ-
кои напротивъ *къ*-то — въ *чъ*; — че глаголы-тѣ на ишь съ *жъ*, *чъ*, *шъ*,
оставатъ ги неизмѣнны [както за първы-тѣ тѣй и за вторы тѣ, вишь
по горны-тѣ примѣры]; — нѣкои на щ*жъ*, безъ да станжтъ предложны
правятъ на скаль: ищ*жъ* и скамъ; плещ*жъ*, плес-
камъ; — Глаголы-тѣ съ *о* преди коренна-та, изобщо измѣнятъ

го въ А: м о л ѣ ѣ, у м а л я м ѣ: л о в ѣ ѣ, у л а в я м ѣ.

Просты тѣ на а м ѣ, които сж си изгубили гласно-то оконч. въ бждно то време, като станѣтъ предложны, прѣматъ в прѣдѣ а м ѣ: ч а к а м ѣ, д о ч а к в а м ѣ; к а р а м ѣ д о к а р в а м ѣ; д у м а м ѣ, о т д у м в а м ѣ.

Това спряженіе има три само наклоненія: *изявително, условно и повелително.*

1-о. *Изявително-то наклоненіе*, има шесть времена: *сегашно, мин. несвърши. мин. неопр. и предизминало неопр. бждно първо и второ.*

Миналото несвърши занимава мѣстото на същото време въ първото спряж. а *минало неопред.* на *минало-то свършено*. Тѣ произхождатъ отъ сегашното съ измѣна-та на *мъ* въ *хъ* *крѣщавамъ, крѣщавахъ и крѣщавахъ; доправямъ, доправяхъ и доправяхъ.* Послѣдното различава отъ първото въ второто и трето-само лице на единственното число; въ други-тѣ лица то се съгласява.

Съ измѣната на *хъ* въ *лъ* произвождамы едно причастіе, което можемъ да наречемъ: *прича. неопред. или многократно*, както чп ши прѣставлява едно таково понятіе въ неговы-тѣ си сложны времена съ епомогателныягъ глаголъ *сѣмъ*, които сж *премин* и *предизминало неопред.*

Бждно-то първо не е освѣнъ сегашното съ глагола *ще*.— *Бждно то второ* става като неферлимъ *мъ* на сегашно-то и поставимъ глаголъ-тъ *ишъ* послѣ.

2-о *Условно-то наклоненіе* има същи-тѣ времена, които има и първо-то спряженіе, и ставатъ по също-го правило както казахмы тамо: разумѣва се че сложны-тѣ глаголы зематъ *многократно причастіе.*

3-о *Повелително-то наклоненіе*, което има едно само време

както и първо-то спряж. сегашно, става отъ сегашно-то като измѣнямъ *лъ* въ *й* *крыцавай, преправай*.

Страдателно-то причастіе на това спряж. става отъ трето-то лице на сегашно-то съ прибавка-тъ на едно *нѣ*: *крыцавалъ преправялъ*.

Нѣкои времена отъ глаголы-тъ на това спряж. иматъ юще едно особено свойство: измѣнятъ окончаніе-то си въ окончаніе по първо-то спряж. щото време-то, по особено-то си окончаніе се отнася или по първо-то или по второ-то спряж. както *ще спихъ* и *ще спихвалъ*, *ще крѣстѣхъ* и *ще крѣстѣвалъ*, казвамы.

Като изключимъ отъ изябително-то наклоненіе *сегашно-то* и *мин. несвършено*, сички-тъ други времена и наклоненія иматъ това особено свойство, което отдава различно понятіе на сѣщія-тъ глаголъ по обстоятелствата въ които ся употреблява; това различно понятіе ся именува *видъ*.

И тъй вида можемъ да имамы четири: *Опредѣленъ, неопредѣленъ, многоплътенъ* и *едноплътенъ*.

1-о Определенъ. Я-тъ ли показва дѣйствиe или състояніе, което е било или ще бѣде, съ едно ясно и опредѣлено понятіе на негово-то начало или негово-то свършване.—*Неопредѣленъ*. Я-тъ напротивъ ни представлява само едно дѣло просто, безъ никакво понятно опредѣленіе.

За по ясно понятіе нека поставиме и за двата вида единъ примѣръ: между, *азъ онзи день си орахъ нива-та, а вчера си копахъ лозето* и *азъ онзи день си преоряхъ нива-та, а вчера си копахъ лозе-то*, нахожда се една разлика въ смисла-тъ: първо-то израженіе доказва просто че дѣйствиe е било или станало безъ да ни даде точно опредѣлително понятіе за негово-то начало или свършване; кога второ-то на противъ ни представлява, като ни опредѣля, че дѣло-то о или въ свършенство-то си или въ нача-

JO-TO CH.

3-о Многочетнїя-то ни показва, че дѣйствието или състо-
ніе-те бива или става въ нѣколко пѣте, безъ никакво опредѣленіе,
както азъ ще чукамъ или азъ чукамъ, значи че дѣйствието или
станїи или е било въ много пѣти. — 4-о Единочетнїя-то напро-
тивъ ни показва че дѣйствието ще стани и бива въ единъ пѣтъ
то е безъ никакво присичаніе: ще наднѣмъ или наднахъ.

Последній четвертый видъ происхожда отъ глаголы-тъ на *пѣ* во-то и второ спряж. и става съ прибавка-та на буква-та и *е* пѣрвоначалныя-тъ сжщъ корень, - съ окончаніе-то на пѣрво-то спрѣяженіе *парѣ, ще парѣ, парѣхъ* хлопамъ, хлопнахъ; духамъ, духнахъ и пр.—Окончательн-тъ на *и ищ* се изменять *и и с:* хрѣчѣ, хрѣчнахъ; иишѣ, ииснахъ.—Страдательному причастіе въ мѣсто пѣзема съ *ч* укла тѣ.

Както казахмы, че производныѣ глаголы произсхождатъ отъ первоначальнѣ, тѣмъ можемъ да кажемъ че и видове-гѣ произсхождатъ отъ первоначальнѣ-гѣ, конто сж видѣ неопр. Глаголы-тѣ палѣ, на примѣръ, ако го направимъ предложенъ и му сохранимъ окончаніе-то отъ това спряженіе, става опрѣ. запалихъ; ако му пребащимъ въ 3-го спряженіи-тѣ и съ сжщо-то окончаніе, той става едн. о. жтень палихъ; ако му измѣнимъ окончаніе-то и применимъ въ 2-го спряженіи-тѣ той става мн. о. жтень: запалиамъ.

сѣдѣва

ПОВѢСТЬ
СВѢТЛОЕ ВОСКРЕСЕНІЕ.

или

БЕЛИКЪ ДЕНЬ.

Преводъ

Р. Филиповъ

ГЛАВА III.

Тъмно бѣше още, когато Скругъ ся сабуди часовникъ-тъ удари три четверти. Той ся воудѣшеви и мжжествено ся приготви да посрѣщни бѣдѣщиятъ посвѣтитель; дръпнѣхъ пердето отъ прозорецъ-тъ, и, съ опулени очи глѣдаше предъ себѣ си. Наконецъ часовникъ-тъ удари единъ Страшна чергеникава свѣтлиина ся показиѣхъ отъ ближнѣхъ-тъ одаѣхъ. Скругъ много ся вглѣдвалъ, нъ нищо особно не може да чуе и види. И тѣй, слѣдъ продължително-то чеканіе, нему, твърде естествено му блѣснѣхъ друга мысль. » Да не ся е кѣща-та запалила? » Съ това заедно обу си чехли-тъ и дойде до вртѣ-та; нъ чтомъ ся улови за мадало-то, като страшенъ и дрезгавъ гласъ го извика по име.

„— Добръ дошле заповѣдайте да ся по запознаеме! »

Посредъ одаѣхъ-тъ стоеше страшенъ свѣтликъвъ призракъ, който си и простря рѣжа-та къмъ него.

Той бѣше накрѣсть съ бѣлѣхъ мантия, нъ прозраченъ и освѣтенъ съ какъвъ-то огнь; образъ му безпрестанно ся измѣня,

ше, съкой членъ бѣше въ непрестанно движеніе. Тысящи разнѣ-
уловимы образы единъ слѣдъ други ся отражаваха, въ прозрач-
ны-аѣ му обликъ, нѣ на сички-тѣ тѣзи бѣше начертана радость
и веселость.

— » Азъ съмъ джхъ на настояще-то „ рече той, „ съкое
едно сигновеніе мя занися въ вѣчностъ-тѣ и пакъ ми възврѣши
отъ тамъ; въ мене променува и ся отражава сичко-то въ чело-
въчество-то — радость, печаль, веселіе — Сега же
ты въ мене видишъ само едны радостны привѣстливы сѣнки, нѣ
за това, зашто-то нѣма такава христіанска душа на земля-та,
която да не ся радва, и да не привѣствова Въскреснія-тъ Спа-
ситель. О, ако да бѣше настояще-то съкога весело!...

— » Джхъ! „ извика Скругъ съ почитителенъ поклонъ. „
Азъ знаѣхъ, че ты не безъ нужды си дошелъ при мене; водиме
кадѣ-то искашъ. Още въ миналж-тѣ ношъ, азъ слѣдвахъ подиръ
товарище-то ти отъ едно принужденіе, нѣ вчера сполучихъ такъ-
въ урокъ, кой-то нѣма никогда да ся изгладн отъ память-тѣ ми
сега же на сждѣ съмъ готовъ да тя слѣдвамъ, за да не ся въс-
ползувашъ съ други по новъ. „

Джхъ-тѣ го улови за рѣка-та, и тѣ ся намѣриха на улица-
та. Дъги-тѣ рѣдове, отъ издигнати-тѣ къщи глѣдали сѣ по пе-
чалны и едно-образны — въ несѣвсемъ разсѣмнало-то утро на
празникъ-тѣ и безконечно джгж-тѣ улица; на рѣдко ся чуваше грѣ-
межъ-тѣ и подскакваніе-то на талигж-тѣ, която отиваше на рѣка-
та за вода съ праздно буре. Друга патварена съ разны неблаго-
видни ястія, които за нѣколко предъ това, часове сѣ ся разхож-
дали весело въ градинж-тѣ на селянинъ тѣ. безъ да предвидагъ
честь-тѣ, които имъ ся е приготвивала — да ся ѣвжтъ на со-
фра-та на нѣкой боеринъ. Небето бѣше облачно; гжста мѣгла ся
издигаше отъ блатж-тѣ земж. която починала бѣше вече да ся

растопява отъ есенно-то слънце. Много красни пармацы измлянаха, еъ които бѣха забиколени градины-тѣ, дворове-тѣ канали-тѣ и мостове-тѣ, които прикъснюваха не весело-то едно образіе на улицы-тѣ. Наконецъ достигнаха кодъ единъ брегъ. — Зарѣжта, съ лъчи-тѣ си, позлатяваше небето, и, съ неописанна-та си червенина, ледни-тѣ купове, които, съ силенъ трясакъ и гръмежъ ги носяше широка-та и силна-та, като море, рѣка. Поляна-та и волни-тѣ и, повисоки-тѣ отъ волни-тѣ сараи и дворове — сичко бѣше облечено въ сжціятъ червенигъвъ полу-свѣтъ. Нъ ето, сжч-тѣ на възходяще-то слънце разрѣзъ мѣгла-та, запади, съ блестяща-та си искра шумно-текущи-тѣ волны (талазы) които сж блѣскаха отъ подводни-тѣ канаря Мѣгла-та малко по малко исчерви, небето свѣтновъ, слънце-то по на високо ся искачъ, и на коецъ, съ пълни празнични лъчи освѣти сичко-то поднебесіе, и никога свѣтлина-та му не е играла на небето както сега, за да припомни на на чловѣци-тѣ трѣжественна-тъ нлъ праздникъ.

Скругъ въ голѣмо умысліе простожъ неколко время надъ рѣка-та. Може да бѣде, првъ пѣтъ, отъ толкосъ години да е погледналъ съ радость на Божіа-тъ миръ, и може да бѣде, никога, той, не му ся е показвалъ до толкосъ чуденъ и свѣтликъвъ по свѣтликаво и по благодатно му ся е показало слънце-то; по-прозрачно-чисто по-благословено небеса-та, и, на противъ, колко дребно, колко ничтожно сичко-то богатство и сичко то злато на чловѣци-тѣ, за което той не отдавно тѣй ся е лаком лъ! ...

Нъ слънце-то бѣше твърдъ високо, и тѣ трѣгнахано нататъ-тъ. Звънцы-тѣ на отдаленни-тѣ църкви начпаха да благовѣстятъ за литургіѣ. Стари и млади, мажи и жени, господари и слуги сичко отъ първо до послѣдньо бързаха по църкви-тѣ. Улицы-тѣ помалко

пачинаха да ся пълнят съ хора, които вървеха на горе и на долу кой за пужда, кой безъ пужда и въ веселы-тъ имъ разговори раздаваше ся радостно-то Христосъ възкресе, и трекратно-то цѣлованіе по уста-та. Скругъ и проводникъ-тъ му излѣзоха почти отъ вѣнъ градъ-тъ и ся запрѣха кодъ едикъ на висока къщъ. Тя бѣше на Теодора Ивановича Крычева-неговия-тъ писаръ.

— Помислете Г-не Скругъ! забѣлежи съ засмѣно лице призракъ-тъ, като влизаха въ къщъ-тъ. »Вашия-тъ писаръ пріеяваше само 30 рубли платка въ мѣсяцъ, а ние го честитиле съ дохожданіе-то си.“ Слѣдъ това тѣ не видимо влѣзоха въ голѣмъ-тъ вѣнкашиъ одаѣ.

Домо-хозяйка-та, чисто нѣ бѣдно облечена, въ неведнаждь обращана и пришивана рокля заедно съ поголѣма-та си дѣщеря слагала софра-та, а сынъ ѝ Г-нъ Петръ Крычевъ горделиво глосгалъ съ зубы-тъ си краща-та на бацино-то си палто съ кое-то той бѣше премѣненъ на празникъ-тъ: други-тъ двѣ дѣда—момче и момиче прѣтърчиха въ важно извѣстіе, че видѣли изъ дупка-та, какъ на огнище-то ся е пекла тѣста-та патка. Тѣ крещеха и пригаха около софра-та и плѣскаха съ рѣще-тъ си предъ Петра Крычева, кой-то чистише и дробеше іабалки, и по нѣкоги съ голѣма важность нѣкъ по някоя хартисало шърченце, кои-то той неможе да прибрѣже да го изаде.

— »Що е станало съ наши-тъ?« рече Матрона Василіе ва, »съ баща ви, мѣнинъи-тъ Стефана и Марійка?«

— »Ето и Марійка мамо!« извика по голѣмо-то момиче като влизаше.

— »Мамо! Марійка дойде« — »Да видинѣ каква и патка-та Марійке сестрице! и викаха безпрестанно мѣнички-тъ дѣщица.

— »Богъ съ тебе! защо тѣй закасиѣ Марійко? хургуваме майкай, като ѣж цѣлување и ѣ разврѣзваше кърпа-та отъ главъ-тъ

— „Имахъ си работа — требыхъ за праздникъ-тъ. „

— „Е, Богъ съ тебѣ, седни до огнь-тъ и ся по огръй!“

— „Ето и баба иде! „ викаха мънинки-тъ дъчица. „ Маринке, маринке, скрий-ся скрий-ся! „

Тя ся скри, и ето влезе извѣстиятъ, памъ, Ѳеодоръ Ивано-
вичъ. Той быше облеченъ въ вехтичко поштриго палто; въ ръ-
це-тъ си държеше мѣненкыа-тъ си сынъ Стефанча, пъ уви, на-
мѣсто кракъ у бѣднатыъ стефа нча бѣше приверзано едно дръвче.

— • Дъ е Марійка каза баща-та, като ся поуглъдъ.

— „Още не е дошла „извикаха няколко дъщица.

— Къкъ да не дошла? ъ и изведнажкъ по весело-то и беззаконно-то му до сега лице появилъ едвѣмъ замѣгнъ скръбъ.

Марійка това забълежи, и ней и станѣ мжно, тъй что-то, безъ да иска, опечали баща си; изведнаждъ искри и ся хвърли въ объятіѣ-тъ му; а мънишки-тъ дѣтица вртѣха ся около стефан-ча и го теглиха въ готварницѣ-тъ за да слушатъ какъ манджи-тъ къркаха на огнѣ-тъ въ гърнѣ-ѣхъ.

— » Какво, миренъ ли стоя Стефанчо въ църквѣ-тж? » по-
пита майка-та.

— „Той бѣше злато, а не дете, и какви чудни мисли понекога ся въртѣхъ въ главѣ-тъ!.....“

Гласът-тъ на баща-та тръптълъ кога-то разказване това, и разстреперилъ ся още повече, като му ся почуло звжкъ-тъ на дръвено-то краче Стефанчево.

Г-нъ Крычевъ въспрѣтъ си рѣкави-тъ и пачна да разбрѣк-
ва тѣстяна каша за печено-то месо,; А Петърчо съ братъ-тъ и
сестра-та си бѣха проводены за печена-та патка и чорба-та и
на истина твърде скоро ся върнаха съ голѣмо-то торжество. Ма-
трона Василѣва варила каша-та, Петърчо чистеше барабон-тъ,
Марійка истриваше паницы-тъ. Г. же О. Крычевъ уло ви мѣнен-

жия-тъ Стефанча-и го тури при себѣ си до софра-та. На конецъ, сичко-то бѣше готово; прочетоха молитва-та и съднѣха да обѣдватъ. Като изядоха чорба-та-уловѣха ся да ядѣтъ, разумѣется патка-та, Когато домо-хазийка-та ся приготвѣвае да забуде по-жѣ-тъ въ грѣды-тъ на това чудовище, неводна радостъ ся начерга на лице-то на сички-тъ. „Браво! браво! извикаха съ тѣничѣкъ гласъ изведнажѣ сички-тъ дѣтица, и съ удовольствіе начаха да глѣтатъ тѣсти-тъ мръвки.

Сички-тъ ся удивляваха на патка-та; пейца-та евгенина и величина, младо и тѣсто мясо бѣшеглавни-тъ предметъ на разговори-тъ нѣтъ, сички-тъ ся на ядохъ и още остана; — види ся че твърде голѣма е была патка-та. Мънишки-тъ Кръчеви до уши ся уцанани съ мазъ, тѣй щото голѣма-та имъ сесгра едвавъ може да ги избърши. Сѣдѣтъ това донесоха и други още разядки-и тѣй обѣдѣ-тъ ся свърши. Вдигнаха софра-та-а Петърю тури предъ баща си стѣкло-то съ вино-то, и орѣхи.....

—» Щастливо да прикараме сина тозы празникъ, молю-безни; да благослови Богъ сичкома ни и сѣкого! » На сѣкого споредъ, възрасѣ-тъ му бѣ наѣдно по едно пахарчи съ вино-и сички-тъ единогласно поздравляваха бащата.

—» Богъ да благослови сѣкого отъ насъ-голѣми и малки... ..! повтори мънанкыа-тъ Стефанчо слѣдъ сички-тъ.

Той съдѣше на рѣдъ съ баща си на едно високо столче Баща му го дръжеше за мънишка-та му суха рѣчица, а, като, че ся страхувалъ да го не земать скоро отъ него.

—« Джхъ! » рече Скругъ съ съжменіе-таквось, което, бытъ можетъ, никога още не е чувствовалъ въ себе си, » кажи ми, ще ли много да живѣе мъненкыа-тъ Стефанчо?..

—» Виде ли ты, какъ черныа-тъ врапъ кацнѣ на куминѣ-тъ кога-то ные идехе, и жалобно програка три пѣти?
(сѣдѣвъ)

БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПРИЧТЫ,

събраиы и записаны

отъ П. Р. Славейкова.

п р о д ъ л ж е н і е

Вижъ Кн. 18 стр. 590

- “ Здравница е наша.
- » Дайте пълна чаша.
 - « Да пиетъ дружина.
 - » Ресела гѣдина.
 - » Който на обича.
 - » Впице да навлича.
 - » Който назн мрази.
 - » Богъ да го поразн.
 - » Да падне подъ назн.
 - » Здравница е кумова (или сватова, брагова, вуйчова, чичова, дѣдова или ако родъ не е по име.....)
 - » Пій куме пій.
 - » И в.....

»Здравица е твоя.

»Да ти видимъ соя (*)

Като пснѣ главный-команда ще ся передятъ сички да му кажа-тъ, да ти е сладко послѣ той напѣва чияята и ѣж дава на оно-гози когото е намѣрилъ и парочилъ да пѣе за здравіето на домакиня. Той като що знай за кого за здравіето сж пѣе, ще се отнесе къ-мъ него ще му благослови споредъ положеніето му и споредъ нуж-ды-тъ до колкото съчувствува желанія-та му. Обраща са послѣ къмъ главна-та команда и го пита, съ волѣ-та му кого да намѣри. Главный команда ще му посочи одного, къмъ когото ще сж отне-се съ тѣзи думы: „добръ да та намѣря съ малко винце съ много здравье“. И тѣй наредъ и мъжіе-те и жени-тъ ще се намѣрватъ, ще благославятъ и ще пѣятъ докѣ най послѣ намѣратъ тогози за здравіе-то сж пили. Той ще стане правъ ще благодари на сички-тъ именно за труда що сж сторили, и ще пѣе. Послѣ туй ставъ главна-та команда и захващатъ да пѣкътъ за другия за здравіе-то. Кога нѣкой не си допива чияята до капка показва непочитаніе къмъ того за кого-то за здравіе-то сж пѣе за туй сж осажда отъ главный команда за наказаніе да пснѣ еще една пълна чаша. Тѣй и който отъ страна поиска да сж немѣси въ располагаіе-то на гла-вна-та-команда подпада на сжщо-то наказаніе. Ако ли главный команда съберка и прѣскочи нѣкого да го непосочи за да го намѣ-рятъ да пѣе съ, обидениия обявява предъ сички-тъ и за туй го осажда до пѣе двѣ пълни. Здравница-та сж простира, между умѣ-ренни-тъ, до дѣ сж изредятъ по важни-тъ лица отъ гостее-то: а между винолюбцы-тъ до дѣде сж изреди за здравіе-то на сички-тъ присутствующи, че на време и за други *посгоренны* прѣдметы.

(*) Здравница-та пѣе сж на единъ гласъ. и сичкѣ-та се единъ; но дѣ-мы-тъ са нареждатъ и наричатъ споредъ способность-та на пѣвачи-тъ.

Ако сърце дава а ръка не дава нищо не става — лъво.

Ако не ще, Боговица да ся щипе тя не въ черкова. — Койго не ще да пострада да не ходи тамо дѣто какво да е пострадаване е неминуемо. — Боговица наричатъ Българи-тъ възголяма една пыга на която отъ выго тѣсто прилѣпятъ кръсть на равно голѣмъ съ голѣмина-та на пыга-та; пакъ на чѣтыр'-тѣхъ кръстовы крайща прилѣпятъ по къса една отъ тѣсто прѣчка, тѣй що на сѣко четверокрайще отъ голѣмъ кръсть изобразява са по малко едно кръстче. Такава пыга сѣ носили и до днесъ по нѣкои мѣста еще таквази носятъ въ черкова съ варено жито което по нѣкѣждѣ наричатъ блюдо, по нѣкѣждѣ коливо, а повечето просто тѣй си го казватъ ж и т о, на което като отчете попа Боже духовъ и каго прищипе прилѣпѣнныя кръсть на пыга-та за себе си, останалото го раздаватъ за Богъ да прости. Сега вече поповы-тъ не прищипватъ боговица-та но рѣжатъ порѣзаницы за туй и напуснахъ да правятъ боговицы-тъ съ кръстовы. Таквизи пакъ боговицы правятъ българы-тъ и на три-тъ кѣдениы вечера сръщо колада сръщо сурвакы и сръщо водокръщѣ по нѣкои мѣста, а по другы, сѣщо *Илинаденъ*, сръщо *Василь* и сръщо *Ивановденъ*, съ тѣзи само разлика че въ боговица-та която за кѣдены-тъ вечери турятъ вжтрѣ нѣкоя стара бабка (чиста сръбърна пара) съ червено вълнено копче, и като прикадятъ разрѣзватъ боговица-та на толкози комачета колко-то души челядъ сѣ въ една кѣща, и на кого-то въ комаче-то са падне бабка-та иматъ го за честить. Подиръ кѣдены-тъ вечеры бабка-та ѣж закачатъ тѣй съ кончеца прѣдъ иконы-тъ и тя бабка не са употрѣбява за друго, освѣнъ за въ черква за нѣщо ѣж даватъ или за посръбъриваніе на домашны-тъ иконы. Отъ обряды-тъ на кѣдены-тъ вечеры или отъ само-то име на пыга-та а боговица а може

да са прѣдположе че тя е у българи-тъ отъ прѣди покрѣстваніе-то имъ въ упогрѣбеніе.

Ако замръзие пакъ по леда минуваме — казваса за побужденіе къмъ прѣодоленіе на пречки-тъ.

Ако имашъ много цары *кефили* ставай.

Ако имашъ врѣме за губяние шяхатинъ ставай. Тур.— явна.

Ако ми си годинкъ, че ва не ми си домовникъ. — Кога за хатъръ ищешъ отъ нѣкого роднина или пріятеля ищъ отъ което той може да ся ползува; тѣй са отказва.

Ако дадешъ кокошка ще земешъ патка. — Ако си си заемнѣтъ съ по малко отъ нѣкого тѣй трѣба да са надѣшъ да земешъ по много.

Ако ма тачишь ты ше ма влачишь. — Ако ти съмъ пріятель пако ма обичаешь и почитаешь ты ще търпишь и недостаткы-тъ ми.

Ако нерачишь ще плачишь. — Кметска причта, кояго често напоятъ на сиромасы-тъ.

Ако има дѣ да са покланяшь, щещъ да имашъ и дѣ да са *осла-няшь*. — явна. Ослапямъ са знаменува възлагамъ надежда на нѣкого си.

Ако нѣмашъ старо купи си ако имашъ испяди го. — Спытный е отъ голѣма полза за въ къщи, за туй ако немашъ купи си; а на врѣменѣ е причина на домашни распри за туй испяди го.

Ако има въ кошара-та ще има и въ попара-та. — явна.

Ако бы зебнѣло не бы слана паднѣло. — казва са за иѣщо кога е по слѣдствіе на прѣдшествующа причина.

Ако е истенѣ голѣма лѣжя! Тур. Аслж варсе цокъ яланъ

Ако си главашъ та чюкатъ, ако си опашка ще та тычатъ. — явна.

Ако е твое ще е у тебе. —

Съвременна лѣтопись.

И. И. В. честитыя-тъ нашъ царь благоволилъ тыя дни да си промѣни намѣстникъ въ управленіе-то на обширно-то си царство и тъй оставивъ спокоенъ достопочтенныя-тъ отъ всякъ странѣ свой преждній Садразамъ Аали-паша, койго и други пѣтъ и сега послѣдно е сторилъ толкова услуги на царство-то, възведе, сега вторы пѣтъ, на высокыя-тъ Садразамскы степень Н. В. Къ-бръзлѣ Мехмедъ пашѣ, който и провозглашенъ бывъ на 6 сего мѣсеца съ прочтеніе-то на обычныя-тъ царскы Хатъ при сичкес-то въ высокѣ-тѣ портѣ собраніе на царскы-ты Попечители и другы малы и великы сановницы, пріе поздравително-то на сичкѣ-ты поклоненіе, и захванѣ той-часъ испълненіе-то на тяжкы и мѣчны-ты свои длѣжности.

Кога-то на 1838 отидохме за да ся учимъ на Парисъ, мы имахмы честь да ся пріеinemъ съ великѣ благосклонность отъ отличнаго сего мѣжа въ Оттоманско-то тамошно посолство, гдѣ-то Н. Высочество, тога простъ Мехмедъ ефенди, заягаше съ великѣ прилежаніемъ да ся учи различны науки които щеше послѣ да употреби въ ползѣ на отечество-то. Като си свърши уче-

ніе-то онъ ся завернѣ въ Цариградъ, и достойно оцѣненъ за свои-ты способности, онъ бы почтенъ отъ царя нашего съ титуломъ Паша, и проведенъ Посланникъ на Лондрѣ, гдѣто седѣ довольно время. Напоконъ бы проведенъ за иѣкожъ си работѣ като извѣренъ посланникъ на Петербургъ; сетнѣ става Канетанъ паша Садр'азамъ, Валія въ Едрене, а послѣ Предсѣдатель на танзиматскыя-тъ меджлисъ, гдѣ-то ся много отличилъ съ свои-ты денешны попеченія и съ свои-ты нерядны и неутомимы трудовы въ сочиненіе на различни законы и установленія за поправленіе на злоупотребленія-та, за добро-то управленіе на царсты-ты службы и за улучшеніе на состояніе-то на сичкы-ты вообще царскы подданицы. Тамъ имамы честь и мы лично да ся опредѣлимъ отъ Н. В. или сами или съ други лица наедно за сочиненіе на нѣкои-си законодателны начертанія и тѣмъ и дѣломъ смы отъ близо видѣли и познали голѣмо-то му чистосердіе и правосудіе, и рѣкж-тъ му дѣятельность и прилѣжность за все шо ся относи до добро-то на царство-то и на подданны-ты. Тѣмъ дѣятельность, онъ си ѣмъ показва както сичкы знаѣтъ, и кога-то на 1856 бы поставенъ Садр'азамскы каймакаминъ на мѣсто тогашній-тъ Садр'азамъ Аали паша, който бѣ проведенъ на Парисъ за миросоглашеніе-то. Н. И. В. Султанъ-тъ неможеше убо да избере за высокъ и мѣчж-тъ тѣмъ службѣ по добръ и по достѣнъ наследникъ на Н. В. Аали паша, кому-то политическо-то искусство и достоинство е общо такожде припознато и отъ туземцы и отъ чужды. Немаме убо да кажемъ друго, освенъ че трѣба да ся молимъ синца да му даде Господь здравіе и помощь за да испълни и положи въ дѣйствіе сичкы-ты добры и пристойны мѣрки и намѣренія които отъ край има за общо-то добро.

Н. Пр. Бейзаде николаки конаки-Вогоридъ, второй сынъ покойнаго князя Стефана Вогориди, който, бывъ каймакамъ кня-

жескына Молдовѣ, дойде тука преди малко время, на 5 сего мѣсеца: сутрѣнь-тъ има честь да ся представи предъ Н. И. В. Султанъ-тъ който го прие съ великъ учтивость и благонаклонность. Той ще да ся помае тука до гдѣ слѣдъ малко си дойде отъ лондрѣ и братъ му, и тогава заедно вси Княжескы-ты наслѣдници ще премыслятъ и ся сговоратъ за начинъ-тъ на исполненіе-то княжескаго завѣта (1) касателно до благодаренія-та които сѣ въ него начертани. Между тыя благодаренія ся отличаватъ онія които ся относятъ до българскы народны заведенія, коего показва колко покойныя-тъ желалъ да бѣди полезенъ народу своему, не само презъ животъ-тъ си, но и слѣдъ смъртъ-тъ си. Богъ да упокой краснѣ-тъ му душѣ.

Какъто ся е други пѣть казало, нему е народъ-тъ най-много длѣженъ за учрежденіе-то въ Цариградъ на единъ народнѣ Българскѣ церквѣ. На тѣхъ церквѣ основанія-та ся уже свършихъ съ самѣ-тъ помощ на тукашны-ты Българи, и безъ да помогне отъ вѣнъ іоше нѣкой, и слѣдъ малко надѣмся да ся благослови и положи основателныя-тъ камень, и да ся захванѣтъ веке и стѣны-ты ѣ да ся правѣтъ. Но, о мили наши брація соотѣчественици! знаете че такова едно голѣмо дѣло съ малко пары ся не свърша, и разумѣвате че е нужда голѣма да ся погрыжите и вы за това народно и много полезно зданіе, и да наредите помежду си хора да събиратъ и проваждатъ на церквѣ-

(1) Забѣлежавмы тука че въ 15-тъ книжицѣ, лѣтопись стр. 288, забравихмы да кажемъ че единъ отъ испѣдители-ты на княжескыя-тъ завѣтъ е и Г-нъ Х. Петръ Х. Митѣевъ отъ котелъ, какъто ѣ въ стр. 261 тажже забравихме да кажемъ че покойныя-тъ, слѣдъ Доминца Анякѣ има и другѣ дѣщерѣмъ уженѣмъ именсъ Харикѣиѣ.

тѣ помощь какъто прилича и подобава на единъ, като възъ, лю-
бостенъ Христіанскы народъ, безъ да чакате да вы пишѣтъ и
да вы каиятъ за това. Мы и други пѣтъ смы вы пратскы совѣ-
товали за това, и смы вы казали че ефори-ти церковни сѣ зели
и отъ царство-то позволеніе и отъ патриархи-тѣ писма за съ-
брание на едаж такъ-зи похвалѣ и Богу пріятнѣ помощь; тѣ
писма ще вы ся проводятъ, но мыслѣмъ че быхте были юще по
много похвалѣ, ако гы преварите.

Въ 16-тѣ книжицѣ (стр. 305 дѣтописъ) помянѣхмы за сви-
кваніе-то на едикъ новѣ скупщинѣ въ Сърбіи. а сега каз-
ваемъ че тя скупщина, която ся бѣ отворила на 8 Септемвріа.
уже свършила дѣла-та си и ся затворила на 5 текущаго. На
отваряніе-то ѣ Князь Милошъ изрекъ слѣдующе-то слово:

« Братіе!

« Много ми тежи на сѣрце-то, та едва могъ да живѣѣ.
Мои-ты грижи и желанія бѣхъ да помогнѣ на народъ-тъ въ
« нужды-ты му. Чтомъ стѣпнѣхъ въ тѣхъ землѣ, чюхъ много
« въздыханія, но до нынѣ не можѣхъ да пресунѣхъ сызы-ты на
« злощасты-ты наши братія. Отъ въ-редѣ слушаемъ че голѣна ча-
« сть отъ народъ-тъ мы, е безмѣрно задълженъ, и че за това
« нема ни покрывъ ни хлѣбъ. Азъ тяжко желаѣхъ да исцѣрѣхъ
« тѣхъ злѣхъ, и за това вы сѣмъ свикаѣтъ, за да ми помогнете
« да намѣрѣхъ истинѣхъ цѣрь на тѣхъ лошевѣ болестъ. Жалуватѣ
« отъ сѣдницѣ-та че сѣдили и неправедно. Закъсияваніе-то на
« сѣдѣ-ты е истинѣхъ лошо пѣщо, но юще по-лошо е непра-
« ведныѣ-тъ сѣдѣ. Желаѣхъ отъ все сѣрдце и отъ души да престано
« това зло. Азъ ще мыслѣхъ за това пѣщо, ще вы вижѣхъ; а дано и
« вы ми помогнете да го направимъ по-добро и по-полезно за
« народъ-тъ.

« Братія! финанци-ты и публичны и частны сѣ въ жално со-
« стояніе, и иматъ потребѣ отъ голѣмы улучшенія. Исканъ да

« дадете вниманіе на това пѣщо, писже безъ вещественно бла-
 « гоуство не трѣба да чакамы отъ народъ-тъ голѣмы и благо-
 « родны дѣлїи. Съ скорбѣ вы казвалѣ братіе че молебни-ти про-
 « шенїя желающихъ да прїемнѣтъ публичнѣ службѣ ми сѣ ся на-
 « трунали на главѣ-тъ. Искусныи-тъ публичнѣ чиновникѣ трѣба
 « първо да е пристойно приготвенѣ за това дѣло; но и безъ това,
 « за да могѣ да давамѣ публичнѣ службѣ на сѣкого който иска,
 « Сърбія требваше да е три пѣти по-голѣма отъ кояко-то е днесѣ.
 « Братіе! който служи на общинѣ-тъ, той не трѣба да сѣ прави
 « господарѣ, но да работи прилежно и разумно денѣ и ношѣ за
 « добро-то на сограждани-ты си и на отечество-то си. А има ли
 « аджеба много такива конто могѣ-тъ да вършатѣ все това?
 « Съсѣ скръбѣ слушамѣ че ставало разлїчїе между туземны и по-
 « сѣрбенѣ Сърбы. Не, братіе! не дѣйте раздѣля сѣрдца-та, защо
 « Сърбія е уже доволно раздрана. Сѣрбинѣ-тъ е Сѣрбинѣ, гдѣто
 « ще да сѣ е родилѣ, стига да мысли и да върши като сѣрбинѣ,
 « стига да е добръ человекѣ и добръ гражданинѣ. Кога убо зах-
 « ванете да полагате братїя-та въ чинѣ-тъ на небратїя-та, бѣдѣ-
 « те увѣрени че забивате сами ножѣ-тъ въ сѣрдце-то си. Такожде
 « недѣйте прави разлїчїе между оныя Сърбы граждани, които и-
 « матѣ друго вѣроисповѣданїе. На противѣ, братіе, да сѣ хвалимѣ
 « че и неправослави хѣра сѣ наследждатѣ отъ пѣлнѣ-тъ свободѣ
 « който сѣ е откупилѣ съ сѣрбскѣ крѣвь. Така щемѣ да докажемѣ че
 « не живѣемѣ, какѣто ли укорили, въ сѣрднѣ-тъ вѣкѣ. »

Това слово изрекѣ Князь Милошѣ на отваряне-то на скуп-
 щинѣ-тъ; на затваряне-то ѣ, гдѣто пакѣ отишѣ на соборѣ-тъ
 ведно съ сынѣ-тъ си Михаила, съ сичкы-ты си попечители и съ
 нѣколко совѣтницы, изрекѣ пакѣ слово съ което му благодарилѣ
 за дѣла-та му. « Вы, рекѣ, исполнихте сичкы-ты мои надежды,
 « и азѣ вы оставамѣ много благодаренѣ. Отъ Томока до Дрина

“ рѣкъ, сички-ти Сърбски жители сѣ моя чада, и азъ отъ паче
 “ отъ тѣхъ мои добри чада нема да си отгърнѣхъ отеческо-то поде-
 “ ченіе. » После препоручава на представицы-ты да проповѣдѣтъ
 “ на соотечественницы-ты любовь, согласіе и братство, и прилага-
 “ Дадохъ позволеніе на единѣ Францускѣ компаніѣ да работи ру-
 “ ды-ты на Мейданѣ Пекѣ, какъто и пренкушество да ѣ плавать ко-
 “ раби-ти по рѣкъ Моравѣ. А мыслиѣ че въ Дунавѣ-тъ Француз-
 “ ски-ти паранлови нема да сѣ по-вече отъ шесть. »

Отъ кѣмъ Чернѣ Горѣ новины-ты дохождатъ всякога мѣтны и
 непріятны. Тамошни-ти жители наистинѣ не могатъ да се научатъ
 да мпруватъ. Въ послѣдни-ты дни станѣли пакъ по предѣлы-ты и
 различни злодѣянія отъ черногорцы-ты противу военны и не воен-
 ны Турцы, и даже членове-ти отъ Европейскѣ-тъ комисіѣ,
 която бѣ отишла отишла тамъ за опредѣленіе на предѣлы-ты, была
 принуждена, като влѣзла въ голѣмы бѣдствія, да се оттегли за нѣ-
 колко врѣмя отъ предѣлы-ты какъто казувать, тѣ малко остало да
 падне въ рѣцѣ-ты на нѣкои Черногорцы, които ѣхъ върдили скры-
 томъ съ оружія, като щѣла да мине презъ едно мѣсто, и които
 даже хвърлили пушки върхъ нѣколко отъ членове-ты нѣмъ като бѣ-
 гаип.

За созаклятицы-ты 5-го 7-яріа царство-то іоше не е нищо
 обнародвало до сега. Междутѣна Европейски-ти вѣстници се пы-
 нятъ съ приказки и толкованія доста кривы и лѣжливы за това со-
 бытіе. Единѣ обаче Англійскы Вѣстникѣ Morning Post, който се
 почита за Лордъ-Палмерстоновѣ, прави нѣкои мудры и разумны
 замѣчанія, които приводимъ тукъ за наши-ты читатели:

« Много бы былъ излѣганъ нѣкой ако мысли, че положеніе-
 то на Турціѣ сръщо Европѣ, или утвържденіе-то на Султаново-то
 правителство сѣ влѣзли нѣкакъ въ бѣдствіе съ послѣднѣ-то со-
 заклятіе.

* Откритіето на това съзаклятіе, което има паистинж по вече клоньовы и ся простира по-надълго и нашироко отъ колкото първѣтъ бѣхмы възсѣкали, ще послужи юще по-много за да покаже по-явно за сячкыятъ свѣтъ онова що бѣ съвсѣмъ познато на оныя кои-то знахътъ добръ, отъ нѣколко години насамъ, тайны-ты Турскы дѣла, т. е. че имаше въ Турціѣ една много распространена партія, която созаклятствуване мълчишкомъ противу успѣшнѣ-тъ системѣ и противу духътъ кой-то иска да сблизжи Турціѣ съ мысли-ты, чувствата и дѣяніята Евронейскы, духъ на кого-то дневниѣ-тъ Султанъ показалъ явно знакъ, ако и да не е за него той най напредъ далъ примѣръ.

* Абдулъ-Меджидъ, презъ послѣдны ты дванадесять или пятнадцать годины, си е паистинж избиралъ за министри най-способны и най разумны-ты царства своего мжи. Совсѣмъ тѣмъ най-дѣятельны ты отъ тыя царскы служители днесъ, какъ-то и много нхти, не сж могли да ся борять съ повинны-ты сговорницы и съ силы-ты противомыслищы. Замѣчательно е обаче и успѣхъ голѣмъ показва тора че презъ послѣдны-ты двадесять мѣсяцы единъ Паша, управитель на Лампскъ, е былъ тегленъ на сждъ зашото земалъ рушветы, и грабилъ или ѣмъ царственны пары; и като ся доказалъ повиненъ, отнемъ му ся е степень-тъ, и е былъ запрѣнъ догдѣ платилъ двойно пары-ты що былъ неправедно зель.

* Това е една голѣма стѣпка въ нхтъ-тъ на успѣхъ-тъ и на поправки-ты, и человекъ не може да ся отчае отъ едно мѣсто, гдѣто е станжло едно сждовно и явно испытаніе за рушветы и злоупотребленія, което до нынѣ не ся е видѣло никога. Султанъ-тъ, кой-то дава сърце и помага за да ставатъ такыва испытанія, е напаконъ праведенъ Султанъ, и всякъ Турчинъ, кой-то желае да види улучшение-то и возрожденіе-то на отечеството си

трьба да глѣда, колко-то му иде отъ ржки, да помага а не ѡ
прави созаклятія на царь-тъ си.

« Министри-ти, кои-то избира и поставя единъ такъвъ Сул-
танъ за да сторп извѣстно щеніе-то си, имать върогадно вооб-
ще потребны-ты знанія сѣрдце и дѣятельность за да ударятъ и
истребятъ многочисленны-ты пороки на единъ система, коя-то
трае отъ триста години на самъ.

« Презъ послѣдны-ты двадесять поне години знаидическата
хладнокровность или положително-то отвращеніе за всяко улуч-
шеніе, были сж препятствія; и мы само отъ пріятны-ты времена
и обстоятелства трьба да ся надѣмъ за новы произшествія. Та-
кожде извѣстно мы немамы много счетъ да правимъ толкова за
сѣзаклятіе-то на Фапатическы-ты Турцы, колко-то и за чужды-
ты интригы и намесанія.

Политическый Дневникъ.

Италійскыя-тъ въпросъ не е направилъ до нынѣ ни еднѣ
стѣнжж въ дипломатіѣж-тъ. Исто-то желаніе отъ странж на Италій-
цы-ты да ся освободятъ отъ ветхы-ты свои Князьовы, и ся со-
единятъ съ Сардиніѣж, исто-то стараніе отъ странж на Француз-
ско-то правителство да ги предума да ся согласятъ на рѣшенія-
та що сж станжжи за нихъ въ Виллж-Франкж, безъ да ги насилья
никакъ обаче да приѣмнятъ ветхы-ты си князьовы ако не щжтъ,
между това Англійски-ти Министри, и наипаче Лордъ Джонъ
Русселъ, какъ-то и по-вече-то Англійски вѣстници, като казвать
явно че Италійци-ти имать правжж, и че желанія-та имъ трьба да
ся услышать, ако не за да ся соединятъ съ Сардиніѣж, а то по-
не за да ся устроятъ какъ-то щжтъ и да ся освободятъ съвр-
шено отъ Австрійско-то гибелно за нихъ вліяніе ко-то сж до

нынѣ търпѣли чрезъ испядены-ты свои Австрійскому Двору привержены князьовы, даватъ имъ юще по-много сърдце за да стоятъ упорно въ мнѣнія-та си, и да не щѣтъ да слушать никои противны съвѣты, но да искатъ даже и войниственно да ся съединятъ и укрѣпятъ противу всяко случайно начпѣе, и пары новы да сѣкѣтъ съ образътъ на Викторъ-Еммануила. И колко-то за Княжества-та. може нѣкой да рече че иматъ нѣкое право да правятъ това, понеже, какъ да е, като имъ побѣдихли или имъ были испядени князове-ти, днесъ-днесъ ся намиратъ безъ главъ; но голѣмата соблазнь е въ Болоняны-ты, и вообще Романіюли-ти, които, като имъ сѣди т р у н ѣ г и б и Князь-тъ и Господарь-тъ имъ, Пана-та, на престолъ-тъ си, тѣи да ся усмѣляватъ да го нещѣтъ, да си правятъ особно м і р с к о правителство, да проведатъ комисіѣхъ до Краля Сардинскаго, и той да ѣхъ приема и и да ѣхъ ся врича предстателство, то ся истиннѣ види совсѣмъ криво на дипломатіѣхъ-тъ и съвсѣмъ нетерпимо за Панахъ-тъ. За това и Негово Святейшество, казватъ, дахъ паспорта-ты на Сардинскыя-тъ посланикъ въ Римъ за да си върви.

Обаче Сардинско-то Правителство отъ едниѣ странѣхъ, и Болонійско-то или паче Романійско-то временно правителство отъ другѣхъ, проводили на великы-ты Европейскы силы по едно изложене (memorandum), въ кое-то:

Сардинско-то правителство, сохрѣняя мудрость и умѣренность, какъ-то и отъ най-напредъ, раздѣлява въпросъ-тъ на Княжества-та отъ въпросъ-тъ на Романіѣхъ (папскы-ты въикашны области) и ако да показва доволно че положене-то и на двѣ-тъ тѣя страны е еднакво, оставя обаче на странѣхъ Романіѣхъ, защо въ неѣхъ има да ся пыта нѣщо за начала, кои-то не ще да докачи. А колко-то за Княжествата и за Тосканѣхъ, паумѣва че само за ползѣхъ на Европейскыя-тъ миръ, какъ-то и на Италійскыя-тъ

покой, и а за да унази неговредимо монархическо то начало
Царь Викторъ Еммануилъ ги зель подъ предстательство-то си
догдъ ся събере единъ конгресъ и имъ опредѣли рѣшительно щѣ-
стѣе-то.

А Романійско-то временно Правительство, като наумѣва же-
ланія-та кои-то бѣ изрекълъ народныя-тъ Романійскій соборъ, из-
бранъ общо отъ сичкы-ты жители и составенъ отъ хора всякия
партии и всякаго чина, послѣ доказва *исторически* че *духовни-*
ти христіански интереси не сж обязаны за мирскы-ты пап-
скы интересы, понеже Папско-то Княжество, или, какъ-то го
Папы-ты наричатъ, *наслѣдство-то святаго Петра*, далеч
отъ да е божественно происхождение, какъ-то тѣ искать да
кажатъ, *увеличило ся е съ завоеванія или съ соглашения чисто*
человѣчески, и Пип VI безъ да прегрѣши на Бога можилъ е
да отстѣпн отъ него една часть съ трактатъ-тъ на 1797 г. съ
Франціѣ. Тѣй като раздѣля и очисти религіозныя-тъ въпросъ отъ
политическыя-тъ, реченно-то Правительство изчислява лошевины-
ты на Папскѣ-тъ власть, уничтоженіе-то отъ неѣ на ветхы-ты
свободы и пренуущества на мѣсто-то, възмушенія-та кои-то по-
слѣдовахъ отъ това уничтоженіе, невозможность-тъ въ коѣ-то
ся намѣри тая власть да утѣши и накажи тѣ възмушенія, та бы
принудена да выка чюжды воинства на своѣхъ помощъ, отъ кое-то
произлѣзе пужда-та да ѣ ся мѣсятъ всякога на дѣла-та чюжды
Силы, а тѣ мѣшанія най-сетѣ турихъ въ рѣцѣ-ты на Австріѣ
дѣйствително-то мѣстно правительство, а за Римъ останѣ една и-
менна власть. Това казва то на дълго въ пѣрвѣ-тъ часть на из-
ложение-то си. А въ вторѣ-тъ показва че е невѣзможно да ся
согласятъ, съ сохраненіе-то на Папскѣ-тъ верховнѣхъ мірскѣхъ власть,
различни-ти любосвободны установленія, кои-то предсѣдатель-тъ
на Французскѣ-тъ Республикѣ искаше за Римляны-ты на 1849,

и, като следствие, право-то що иматъ Романіюли-ти да си искжатъ народнѣ-тъ си независимость, и да ѣж оздравятъ съ свое-то соединеніе съ Сардинско-то Кралство.

Соблазнившися отъ едно такова противу Папѣ-тъ гоненіе, нѣкои и други отъ Французскы-ты владыцы ся провикнали и писали въ защищеніе на негово свѣтѣйшество. Най-напрѣдъ Орлеанскыя-тъ епископъ Дунампуть далъ примѣръ на това, и писалъ много тежко и горчиво на священники-ты и мѣрцы-ты своей епархіи че, « ако бы да ся дигне мѣрска-та Папска власть, не щяло да остане веке никое поручительство за унизваніе-то и на други мѣрскы власти, и не щяло да има нищо на свѣтъ-тъ кое-то бы могло да възбрани лошевини-ты що происхождатъ отъ злы-ты страсти: анархія-та была близо, свѣтовно-то зданіе щяло да ся събори, смущеніеніе-то ся увождало въ Католическѣ-тъ Европѣ, и за това требвало непременно да ся сбержатъ сички-ти Вѣрни около церковнаго сего Началника да сострадажатъ за жалостны-ты му искушенія, и да ся молятъ заедно съ него дано Богъ отврати отъ сичкы-ты тѣзи горчивѣ чашѣ. »

По негово подражаніе и Архіепископъ-тъ Бурдигалскій (de Bordeaux) кардиналъ Доппетъ ся испиталъ да ушіе слово-то си кое-то проводилъ на Императоръ-тъ, и въ кое-то онъ говори тѣй: « Мы ся молимъ Богу (за Папѣ-тъ) съ едно упорно довѣ-
 « ріе, съ единѣ надеждѣ, кой-то не сѣ могли да обезсилятъ жа-
 « лостни слученія и святотатни насилія; а причина-та дѣто имамы
 « единѣ такѣва надеждѣ, коя-то днесъ ся види толкова мѣчно да
 « ся изпълни, тя причина сте, слѣдъ Бога, Вы Царю, Вы кой-то
 « сте были и кой-то щете пакъ да бждете пѣрвородныя-тъ на
 « Църква-та сынѣ, Вы кой-то рекохте тыя достопамятны думы: »
 « *Мѣрска-та власть на честныя-тъ церковенъ началникъ е*
 « *яко свързана съ свѣтлинѣ-тъ на католичество-то, какѣ-*

« *то и съ свободж-тъ и независимост-тъ на Италий.* »
 « красна мысль, согласна съ чувства-та що показване честия-
 « я-тъ началникъ на вашж-тъ дѣластѣхъ, кога-то думаше за мѣ-
 « скѣтъ Папскѣ власти: *Това съ направилъ въкое-ми, и добръ*
 « *съ понаправилъ...* Кѣмъ Св. Богородицѣ, която вы покрыва, вѣст-
 « и вашъ честия сопругъ, и вашъ прелюбезный сынъ, вы ще по-
 « платите долгъ-тъ на вашж-тъ признательность, като предугото-
 « вите едно прилично торжество на сына й въ лице-то на ма-
 « *льсинникѣтъ* му (Папж-тъ). Това торжество е достойно за васъ.
 « Царю; то ще даде конецъ на безпокойство-тъ на католичес-
 « кия-тъ свѣтъ, кой-то ще да го посрѣщше и поздравѣ съ вос-
 « торгъ и весхищеніе. » Но Наполеонъ III съ отвѣтъ-тъ си въ
 това слово, ако и да казва че почита и уважава Папж-тъ, отъ
 другъ странъ обаче укорява, сухо и высокоумно, (кое-то ся у-
 добри отъ общо-то мнѣніе), таковы-ты расположенія, и совету-
 да не раздѣляють така горящы-ты страсти, и причиняють непо-
 лезны смущенія. • Дѣяность-та на Французскыя-тъ клръ, регла-
 « е да убожда и сохранива довѣріе-то, а не да съе безпоко-
 « ствѣе-то въ духове-ты. » А по-сетѣ царь Наполеонъ думъ
 « Благодарѣмъ вы че мы пауныхте думы-ты ми; надѣѣмъ ся много
 « наистинѣ, че една нова эпоха ще започне за церквж-тъ кога
 « съвкой хване да мысли, като мене, че *мірска-та Папскѣ*
 « *власть не е въ сопротивленіе съ свободж-тъ и независи-*
 « *мость-тъ Италийскѣ.* Азъ не можъ да възжъ въ развитіе-тъ
 « що нека важныя-тъ въпросъ когото вы докачихте. Ограничавамъ
 « ся само да вы докаремъ на память-тъ че Правительство-то (Фран-
 « цузско) кое-то въздигнѣ пакъ Папж-тъ на прѣсто-тъ-тъ му,
 « нема да му даде никогы други совѣты освенъ такыва какъ-
 « то му възхитѣла една уважителна и искрення приверженность
 « на истинны-ты му *интересы.* Папско-то правителство е »

безъ правдѣ гледи безпокойно че ще дойде, сега скоро время
« да ся испразни Римъ отъ Французскы вайскы, зацо Европа
« не може да остави да ся продължи до неопредѣлено время е-
« дно войниственно занятіе кое-то има уже десять години какъ
« сѣди. Кога наша-та войска остави Римскѣ-тъ земѣ што ще о-
« стане подирѣж ѣ? анархіѣж ли, страхъ и трепетъ ли, или
« миръ? Это вопросы кои-то сѣкы види коликож важность иматъ.
« Вървайте добръ че на днешно-то время, за да ся рѣшатъ тѣи
« въпроси, трѣба да ся изгледоватъ съ пажлихъ душевнихъ тишинѣж
« и да ся молимъ Богу да даде умъ и разумъ на народы-ты,
« какъ-то и на царѣ-то, за да употребляватъ разумно *правди-*
« *ны-ты си*, и да познаватъ пространность-тъ на *дѣлѣжностѣ-*
« *ты си*, а не да прибѣгнуватъ на горящы-ты страсти.

Отъ тамо ся види че Наполеонъ III, ако и да не ще да по-
вреди сѣществително мірскѣ-тъ папскѣ власть, мысли обаче че т
какъ-то ѣх днесъ Папа-та употреблява, не е никакъ сходна и со-
гласна съ *правдины-ты* на Италійскыя-тъ народъ сирѣчь съ
свободѣ-тъж и независимостѣ-тъж Италійскѣж, кои-то сѣ *алма-*
ленѣж толкова священны и нерушимы, колко-то и Папска-та власть
и че, за да ся отведе по явниѣ всяка сопротивность между тыи
Папскы и народны правдины, нужда е да стори Папа-та оныя ра-
зумны поправки въ правителство-то си, кои-то му царь Напо-
леонъ совѣтувалъ, зацо трѣба да знае че той никога не може д
го совѣтува пѣвчо кое-то ся несъгласява съ *истинны-ты* му
т. е. съ *праведны-ты* му *интересы*.

Между това, Папа-та, казвалъ, не ще да слушѣж никон со-
вѣты за да направи поправки въ управленіе-то; различли ти вре-
мении въ *средниѣ-тъж Италіѣж* прѣвительства не щѣтъ такжде да
слушать совѣты за да пріемѣхтъ пакъ ветхы-ты свои князьовы
споредъ условія-та на Вилѣж Франкѣ. Какъ и кога ще убо да ся

Устроить и решить тыя Италійскыя работы, за кои-то силки ся пишутъ и говорятъ отъ толкова време?

Вѣстники-ти ны извѣстываютъ че Цюрихска-та Конференція ся уже почти свършила работы-ты, че подписала трактатъ-тъ за миръ-тъ между Франціѣ и Австріѣ, но че въ той-зи трактатѣ не се почти рѣшило друго за Италійскы-ты дѣла, освенъ що се относи до отстѣпваніе-то Ломбардіи на Франціѣ; че имало юще два трактати да подпише тя конференція: одинъ между Франціѣ и Сардиніѣ за отстѣпваніе-то на Ломбардіи на тѣхъ послѣдныя Силѣ, и другы, между тры-ты воевавши силы: Франціѣ Австріѣ и Сардиніѣ за подтвержденіе-то на миръ-тъ. Но колко-то ся отпоси до устроение-то и рѣшеніе-то на мѣждоути-ты що сѣ показали и юще существовать въ работы-ты на средныя Италіѣ за това конференція-та не щяла да рѣши нищо, и оставяла въпросъ-тъ дѣлъ да ся рѣши въ единъ Европейскы конгресъ.

Мы отъ край ревохны че, безъ обще-то согласіе на силкы-ты Европейскы силы, тыя Италійскы работы не ще могатъ да рѣшатъ, и ето че самы оныя Силы Франція, Австрія и Сардинія, кои-то отъ край бѣхъ поискали и съкахъ че ще могатъ самы дагы рѣшатъ и устроить, сега видѣли че е неизбежно да ся состави за нихъ Европейскы конгресъ.

Но тука другы мѣждоути проникають: коя и коя сила ще приѣмнѣтъ участіе въ той-зи конгресъ? За Франціѣ, Пруссіѣ, Россіѣ, и Сардиніѣ нема сумненіе, защо тыя и отъ край искахъ да стане конгресъ. Но Англіѣ казвать че не сѣ склонявала да влѣзе въ конгресъ-тъ, освенъ ако ѣ ся врекътъ предварително други-ти че ще оставятъ Италійцы-ты свободны да ся устроятъ какъ-то щѣтъ, и Лордъ Джонъ Русселъ, министръ иностранныхъ дѣлъ, подтвердилъ това казваніе съ слово-то си, кое-то изговори въ градъ Абердинъ, и дѣто рекъ че, и до дѣ с той мина-

стръ, Англія нема да проводи представитель на илкой конгресъ кой-то бы искалъ да ослаби (или умали) право-то що иматъ Италийци-ти да расположатъ за себе си какъ-го шятъ; » а това е, познавася, рекъ той, защо такова е паястинъ общо-то мнѣніе въ Англіѣж. А споредъ едно писмо пратено отъ Парисъ до Австрійскыя-тъ вѣстникъ. Ost-Deutsch-Post, Австрія, за да ся склопи да свыкатъ конгресъ, полагаа предварително двѣ условія 1° че, освенъ пять-тъ великы силы, Испанія, Португалия и Сундія требвало да присътсвуватъ въ конгресъ-тъ, защото тыя осемъ силы были подписали трактатъ-тъ, на 1815, и пакъ тыя силы-ты прилично, ако потреба, да измѣнятъ нѣщо отъ той трактатъ; 2° че, преди да ся свыка конгресъ-тъ, вопросы-ти кои-то ще ся утвърятъ въ него, трѣбвало точно да ся опредѣлятъ.

Рѣшили сж ся или не силы-ты тыя мѣчотин, и какъ сж ся рѣшили, това юще навѣрно не знаемъ. Виднея обаче да сж ся съгласили геке силы-ты великы силы за конгресъ, и слѣдъ като ходилъ та ся разговорилъ послѣднѣ Англіѣскыя-тъ посланикъ на Парисъ Лордъ Ковлей съ Императоръ-тъ, Вѣстники-ти вообще ны утвърятъ че конгресъ ще стане, и че и сама Англія шяла да приѣмне въ него участіе.

Така Франція пакъ остана согласна съ Англіѣж въ мѣченыя-тъ той-зи вопросъ, кой-то плашаше да ги раздѣли, какъ-то и казватъ че сж съгласили и за да проводятъ заедно войскы на Кипъ за да си отвърнятъ на Кинезско-то царство за толкова души Англезин, кои-то послѣднѣ Кинези-ти бѣхж ударили напрасно при Таку въ рѣкѣ-тъ Цейхо и избили. Такожде обаждатъ вѣстники-ти че Англія немала никакъ веке да ся противи на Франційѣж и на Испанійѣж, за войнѣж-тъ коѣж-то тыя двѣ силы ся готвятъ да отворятъ противу Марока, защо сж ѣж утвърили че на-

мѣреніе-то имъ не е никакъ да правятъ завоеваніе по само
си отмъститъ на Марокскъ-тъ Имперіѣ за пѣкой-си обиды
имъ тя сторила.

Търговскій, промишленый и статисти- ческый дневникъ.

Мы съ время говорихмы похвалително за паропловъ-тъ
компаниѣ, коя-то бѣ ся составила и учредила за Марицѣ отъ Е-
дрине до Еносъ, и съ единъ особитъ радость видѣхмы че единъ
паропловче бѣ ся уже донесло тамъ, и захванѣло да работи, за-
що-то можаше особено да ползова принесеніе-то на земледѣ-
лы-ты и други произведенія на нашѣ Българіѣ. Но колко ся о-
скорбихмы като чюхмы послѣднѣо какъ речено-то паропловче отъ
мѣсець и по-вече си съдѣло вързано на Едрене, и не работягъ
веке никакъ, защо-то воды-ты на рѣкѣ-тъ спадихли, та станѣли
плитка. Това состояніе като ся продължи юще поне единъ мѣсе-
ць, смѣтайте колко вредително ще да бѣде и на търговіѣ-тъ и
на самѣ-тъ компаниѣ, защо-то по това время наипаче то трѣб-
ваше да работи. Мислимъ че компаниѣ-та, преди да ся отвор-
знаеше добръ това обстоятелство, обаче ни тога ни послѣ не зе-
ла никои мѣрky за да стѣсни рѣкѣ-тъ тамъ дѣто е много широ-
ка, като да ѣ ся прибержтъ воды-ты (кои-то не сѣ малко) на е-
дно мѣсто, и тѣй паропловъ-тъ да може всякога да работи. Нека
ся надѣемъ че по нынѣ компаниѣ-та ще по-добръ да разумѣе и
свои-ты собствени интересы, и нужды-ты на търговіѣ-тъ, като
да направятъ все що трѣба за да не престане никога пароплуваніе-
то на рѣкѣ-тъ.

За железніѣ-тъ пѣтъ отъ Кюстенджѣ до Дунавъ-тъ казватъ
че щялъ ужъ да ся свърши и да хване да работи на пролѣтъ

Но това не трѣба да е истина; и ако гледамы колко мѣчатъ, докарватъ въ работѣ-тъ части-ти дѣждове, и голѣми-ти студове и ледове презъ есенъ-тъ и зимѣ-тъ непремѣнно трѣба да кажемъ че ще ся мине и лѣго-то, аче тога-зи едвамъ може да ся свърши желѣзныя-тъ пѣть. Колко-то за пристанище-то на Кюстенджъ което е много пужно за желѣзныя-гъ пѣть, негова-та направа е много мѣчна, и много ще ся забави.

Единъ Французскы Вѣстникъ пише че ся изнамерило послѣднѣо единъ новъ и много простъ но зравъ цѣръ противу холерѣ-тъ. Нѣкой-си лѣкаръ, именемъ Дефонтеиъ поискалъ веднѣжъ да опыта какво слѣдствие ще покаже електро-гальванизмъ-тъ, ако бы да го тури человекъ на боленъ отъ холерѣ. Това сторилъ, и видѣлъ едно чудо: Пятнадесѣтъ холераци, отъ кои-то мнозина ся паходили въ отчаяно состояніе, и съ употребленіе-то врѣху имъ на електро-гальанизмъ-тъ, оздравяли сички-ти въ нѣколко часа. Десятъ-дванадесѣтъ минути отъ какъ захвана операція-та, главны сумптомы на болестъ-тъ преставали, топлина-та на тѣло-то ся возраждала, и слѣдъ малко голѣмъ потъ покрывалъ болныя-тъ. — Ако бы да излизе истиненъ той-зи цѣръ, то употребленіе-то на електрикъ-тъ въ лѣкарство-то ще бѣде едно много важно откритіе за чловѣчество-то.

Преди нѣколко години, единъ человекъ поискалъ да ся научи колко и какви различни язици влизали въ составленіе-то на Английскыя-тъ языкъ, и слѣдъ единъ много терпеливъ трудъ е-то любопытно-то изслѣдованіе що получилъ: Отъ 15,709 рѣчи, кои-то имали писаны въ рѣчникъ-тъ що държалъ въ рѣцѣ-тъ си, 6,732 прѣсходили отъ Латинскыя-тъ языкъ; 6,691, отъ Оландезскыя-тъ; 4,812, отъ Французскыя-тъ; 1665 отъ Саксонскыя-тъ; 4, 148, отъ Гръцкыя-тъ; 211, отъ Италийскыя-тъ; 106 отъ Нѣмскыя-тъ; 95 отъ Бретонскыя-тъ; 75 отъ Данимаркезскыя-тъ; 56 отъ Испанскыя-тъ; 50 отъ Исландскыя-тъ; 31 отъ

Готскыя-тъ; 30 отъ Судійскыя-тъ; 15 отъ Еврейскыя-тъ; 15 отъ Тевтонскыя-тъ; 13 отъ Арабскыя-тъ; 6 отъ Ирландійскыя-тъ; 4 отъ Гаелическыя-тъ; 4 отъ Фламандскыя-тъ; 3 отъ Скоттскыя-тъ; 3 отъ Сирійскыя-тъ; 2 отъ Ирландо-Гаелическыя-тъ; 1 отъ Турскыя-тъ; 1 отъ Португалскія-тъ; 1 отъ Ирландо-Скоттскыя-тъ; 1 отъ Персійскыя-тъ; 1 отъ Фрисонскыя-тъ, и 1 не извѣстно отъ кой.

Въ соединены-ты Державы на Сѣвернѣ Америкѣ имало днес до 36,011 церкви или молебны домовы принадлежащы на вышъ отъ двадесять различны вѣроисповѣданія. Отъ тѣхъ церкви Католическо-то Римско вѣроисповѣданіе имало 1,112; но господствующе-го вѣроисповѣданіе тамъ е Методистно-то, кое-то само имало до 12, 467 церкви. Слѣдъ Методисты-ты, по чинъ-тъ въ важность-тъ, имжтъ: анабаптисти-ти, 8,791 церкви или молебны домовы; пресвитеріане-ти, 4,584; конгрегационисти-ти, 1,674 епископални-ти 1422; Лютеране-те, 1293; христіане-ти, 812 Куакери-ти, 714; Уніонисти-ти, 619; Всеобщи-ти, 494; Свободнити, 361; Моравіане-ти, 331; Нѣмци протестанти, 327; Олавлези протестанти, 324; Унитаріи 243; Меннонати, 110; Тункеріане, 52; Іудеи, 31; Сведенборджіане, 15. Другы-ты секты, познаты подъ имя *many Secs*, зацѣто ималъ твърдѣ малко хора привержены, представлявать пакъ 326 церкви.

Книжевиный Дневникъ.

Въ третж-тъ Книжницѣ сего лѣта (лѣтоп. стр. 57) мы бѣхмы предизвѣстили какъ родолюбивѣйшій нашъ соотечественникъ Докторъ Василій Х. С. Беронъ ималъ намѣреніе да издаде двѣ новы Грамматикы, единжъ Бѣлтарско-Френскѣ, а другжъ Бѣлтарско-Нѣмскѣ, и бѣхмы ся обѣщали да поговоримъ за пакъ кога излѣзжтъ на свѣтъ.

Отъ тѣхъ едната уже ся издаде, и ѿ имамы предъ очи, а сочинитель-тъ ѿ е нашъ пріятель и соотечественникъ. То ще ли да каже че не трѣба за неѣхъ да си кажемъ искрени мнѣніе-то? Не: Г-нъ Докторъ, като мжжъ ученъ и особливо разуменъ, бы ны най-напредъ укорилъ за едно таково отъ нашъ странъ прѣзрѣніе на публично-писателскы-ты ны длѣжности, и бы ны праведно извадилъ отъ почитгътъ си. Умны-ты хора никкога не търсятъ празны похвалы, и никкога пакъ ся не сърдятъ кога имъ кажеши безпристрастно и благороднымъ образомъ криво-то, защо ти ся най-много въ ползѣхъ на правото и на истиниѣхъ-тъхъ трудятъ, а кога кривото ся покрыва, то никкоги правото не излиза на ѣвъ.

Спорядъ тѣя предварителны думы съкы може да каже пегли че кой знае колко погрѣшкы смы съпикасали въ реченѣхъ-тъхъ грамматикѣхъ. Не, братіе, вообще за грамматикѣхъ-тъхъ немамы почти друго да кажемъ, освенъ това че Сочинитель-тъ ѿ е много достоенъ за похвалѣхъ, защо въ довольно тѣсны предѣлы онъ е можилъ да опиши и представи ясно и чинно снѣкыты почти критически правила на Французскѣхъ Грамматикѣхъ.

Тѣя Грамматика имущая формѣхъ голѣмо in 8^о освенъ предисловіето що съдържава Изложение за Българско-то правописаніе въ 16 страници, составлявася отъ 176 страници, отъ кон-то 8 содержатъ Введеніе на грамматикѣхъ-тъхъ сир. буквыты, и правила за произношеніе то имъ; 106 (8-114) Часть първа или словопроизведеніе раздѣлена на 12 глѣвы, 10 за 10-тъ части на словото за правописаніето и за знаковы-тъхъ правописны и различителны; 51 (114-165), Часть втора или слово съчиненіе, раздѣлена на 9 Глѣвы въ които ся описватъ правилата за съчиненіето на различныты часты слова, и послѣ ся прилагатъ теми за упражненіе на

схотовостъ чини сѣсто; и най послѣ 11 (165-176), осекъ
абыкновенны разговори, съ които ся свърши сѣчка та
Българско-Френска Грамматика.

Като пакъ пѣрва за нашѣтъ Българскѣтъ младежъ, за-
що другѣ не смы до нынѣ имали, и като въ добръ порядокъ рас-
положена и въ ласенъ и гладкъ языкъ написана, мы съвсѣмъ
ся неусомнѣваемъ че тая Грамматика ще вообще да угоди въ
сществуто си, и сочинитель-тъ ѿ съ успѣхъ на пѣрвыя-тъ си
той-зи трудъ, ся довольно възблаготари и ще има сърдце да ся
упражни въ сочиненіето и на другы по-важны трудовы.

Но ако казвамы това вообще за Грамматикѣтъ не можемъ да
станемъ съвършенно съгласни съ съчинитель-тъ и на колкото ся
относи до нѣкой-си формы правописанія, колто употребилъ. Не
можемъ ся напримѣръ, никога согласи, нито нѣй нито съкамъ дру-
гы, че трѣбвало да ся пиши пѣрва вмѣсто нѣрва или нѣр-
ва; Българска, вм. Българска; или глава вм. глава,
и проч. Тия формы правописаніе сѣ съвсѣмъ неоснователни, какъ-
то смы съ время говорили, и какъ-то днесъ пакъ смы готовы
да говоримъ за общъ ползъ на исправленіето языка нашего. Но
понеже мыслимъ че трѣба да ся попростремъ малко а тукъ ве-
ке мѣсто не останѣ, молимъ читатели да не виждатъ криво ако о-
ставимъ за другы пѣтъ. Или днесъ или другы пѣтъ, трѣба обаче
да ся говори за такыя работы, защо само така може да ся у-
чреди и утврди едно основателно правописаніе за языкъ-тъ ны.

въ Цариградъ 15 Октомвріа 1856

Сочинитель-тъ
Г Кръстьовичъ.

Типографически погрѣшки.

Въ брой 15 на Българскити Книжицы направени толкова много типографически погрѣшки въ съчинение-то: *за начало то распространението и утвързденіето на Христіанскитѣ вѣрж между българе-тъ* щото немогътъ да бждатъ оставени безъ да ся означатъ каквото други-тъ, що ся ставали до сега при печатаніе-то на това съчинение въ прѣдидущи-тъ броеве.

Ето по главны-тъ отъ тѣхъ въ реченій-тъ [15] брой.

<i>страница,</i>	<i>редъ</i>	<i>напечатано:</i>	<i>на място</i>
470	, 8	и той	и тѣй
—	, 12	съотечественници	съ съотечественници
472	, 5	живѣли	жалѣли
473	, 5	дума, велика	дума, чи велика.
—	, 9	обясненіе	.Такова объясненіе.
—	, 14	съединенъ ржавъ	съединенъ съ единъ ржк.
—	, 25	ограничялъ	ограничилъ
474	, 5	въ кождо прѣм...	въ кожд-то тѣ прѣм...
—	, 9	разбилъ и ги	разбилъ ги и ги
—	, 15	Догдѣ тѣ	догдѣ ги
—	, 16	подъ власть-тѣ	по власть-тѣ си
—	, 18	повелителя	повелителя си

страница ,	редъ	напечатано	намясто
475	, 3	поради които	поради коие-то
—	, 4	смишени	смишение
—	, 18	прѣставили	прѣставляли
—	, 28	съ прискорбіе да заб.	съ прискорбіе забѣль.
477	, 2	истребили	истребѣли
—	, 21	честно	честно
—	, 28	помощи	почести
478	, 16	кога-то	кого-то
479	, 4	последни-тъ	плѣнни-тъ
479	, 32	прѣдатель	прѣдатели

Осѣльнъ тѣзи по главни забѣлѣжени погрѣшки на страницѣ 472 прѣскочено цѣло едно забѣлѣжаніе, коие-то је слѣдующе-то: (94) *As ven. kal. Eccl. T. II. p. 286.* Тѣй сжшо не је турена цифра 2 на сжшж-тж страница за да се означи се наченва вторій-тъ отдѣлъ на прѣвж-тж часть отъ сочаченіе-то